

**LATVIJAS UNIVERISTĀTES
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Civiltiesisko zinātņu katedra**

Bakalaura darbs

BEZMANTINIEKU MANTA

Saņemts

_____ katedrā
201__g.____.

_____ paraksts
Sekretāra(-es)

Pilna laika klātienes nodaļas
6.semestra studente
Jolanta Jesineviča
jj09057

Zinātniskais vadītājs
Lek.Mag.iur.Linda Damane

Rīga,
2012

ANOTĀCIJA

Dzīvē mēdz būt arī gadījumi, kad mantojuma atstājējam nav palikuši nedz laulātais, nedz tuvāki vai tālāki radnieki, respektīvi, nav, kas atstāto mantojumu pieņemtu. Turklāt ne vienmēr tas, ko aizgājušī persona aiz sevis atstāj ir tikai un vienīgi pozitīvā bilancē vērtējams materiāls labums. Diemžēl dažkārt mantojuma pasīvu daļa var ievērojami pārsniegt tā aktīvu daļu, t.i., parādu ir vairāk nekā mantas. Un potenciālie mantinieki šādā tiesību un pienākumu kopībā var nevēlēties stāties, respektīvi, šādu mantojumu nepieņemt. Taču mantojums, lai vai kāds būtu tā sastāvs un kaut arī tam nebūtu mantinieku, turpina pastāvēt. Šādu gadījumu iespējamība ir bijusi bezmantinieku mantas tiesību institūta rašanās pamatā.

Bakalaura darbs „Bezmantinieku manta” sniedz ieskatu mantojuma tiesību pamatprincipu sasaistē ar bezmantinieku mantas institūtu, bezmantinieku mantas jēdzienā, būtiskajās iezīmēs, kā arī normatīvajos aktos noteiktajā bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas procesuālajā kārtībā Latvijas tiesību sistēmā. Kā arī aplūkoti un analizēti saistībā ar šo tiesību institūtu plānotie grozījumi Civillikumā.

Pētījuma rezultātā autore secina, ka Civillikumā plānotie grozījumi vērtējami pozitīvi, jo esošā normatīvajos aktos paredzētā kārtība tiks uzlabota, kā rezultātā tiks panākta optimālāka bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas procesa norise. Bet Civillikuma grozījumos paredzētajos pārejas noteikumos un Ministru kabineta noteikumos, kuri vēl tiks izstrādāti, jānosaka detalizētāka plānotās kārtības regulācija.

Atslēgvārdi: Bezmantinieku manta. Pārņemšana un atsavināšana. Grozījumi.

ANNOTATION

In life may be cases, when after testator's death have not stayed nor his spouse, nor nearer or farther relatives. Moreover not always things that testator has left after him are only in positive balance, only assets. Unfortunately sometimes the passives in heritage can noticeably exceed assets. And in such cases there is possibility that potential heirs will not want to receive such heritage. However the heritage keeps subsisting. The possibility of such cases has been the foundation of origination of such law institute as escheat.

The bachelor thesis "Escheat" gives insight into basic principles of inheritance rights link with escheat, into concept of escheat as well as into the procedural arrangements of escheats takeover and alienation order in the legal system of Latvia. As well there is a look at the planned legislative amendments in Civil law of Republic of Latvia.

In the result of research the author has come to conclusion that the planned legislative amendments in Civil law of Republic of Latvia can be assessed as positive. Because the current order provided by normative acts will be enhanced. And as a result of that the procedure will be more optimal. But in the planned transitional provisions of legislative amendments in Civil law of Republic of Latvia and in rules of Cabinet of Ministers that will be developed, must be anticipated more detailed regulation of the planned order.

Keywords: Escheat. Take over and alienation. Amendments.

Satura radītājs

Ievads	5
1.MANTOJUMA TIESĪBU SASAISTE AR BEZMANTINIEKU MANTAS INSTITŪTU.....	7
1.1.Mantojuma lietu vešanas kārtība	12
1.2. Mantojuma lietu vešana pie notāra	15
2.BEZMANTINIEKU MANTA.....	19
2.1.Bezmantinieku mantas pārņemšana un atsavināšana.....	23
3.GROZĪJUMI CIVILLIKUMĀ	26
Kopsavilkums	41
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.	44

Ievads

Ar cilvēka nāvi noslēdzas viņa eksistence, cilvēka esamība šajā pasaulē. Bet viņa radītais un likuma nodrošinātais juridiskais stāvoklis ar nāvi neizbeidzas. Jāatsaucas un jāpiekrīt arī juridiskajā literatūrā bieži pieminētajam tiesību zinātnieka Konstantīna Čakstes viedoklim, ka mantojumu tiesību ideja ir ļoti svarīga raugoties no tā viedokļa, ka ja nebūtu mantojuma tiesību, tad ar personas nāvi, izbeidzoties viņa tiesībām un pienākumiem, kreditori zaudētu iespējas realizēt savas pretenzijas, bet mirušās personas parādnieki atbrīvotos no pienākuma kaut ko izpildīt.¹ Bet mantojuma tiesības paredz, ka šīs saistības un tālāk nododamās tiesības, mirušam dzīves laikā piederējusī kustamā un nekustamā manta pēc cilvēka nāves pāriet uz viņa mantiniekiem.

Saskaņā ar Civillikumu mantojums ir kopība, kurā ietilpst visa kustamā un nekustamā manta, ka arī citiem atdodamās tiesības un saistības, kas mirušam vai par mirušu izsludinātam piederējušas viņa patiesās vai tiesiski pieņemamās nāves laikā.² No šīs legāļdefinīcijas izsecināms, ka mantojuma būtība ir tiesību un pienākumu kopība. Tātad mantinieks iegūst gan mantojumā ietilpstošo labumu, reālo mantu, gan tajā pašā laikā atbild arī par visām saistībām, ko atstājis mantojuma devējs, turklāt arī ar savu personisko mantu, ja mantinieks nav izlietojis inventāra tiesības, kuras paredz mantinieka atbildību par mantojuma atstājēja parādiem tikai mantojuma apmērā.

Taču dzīvē mēdz būt arī gadījumi, kad mantojuma atstājējam nav palikuši nedz laulātais, nedz tuvāki vai tālāki radinieki, respektīvi, nav, kas atstāto mantojumu pieņemtu. Turklāt ne vienmēr tas, ko aizgājušī persona aiz sevis atstāj ir tikai un vienīgi pozitīvā bilancē vērtējams materiāls labums. Diemžēl dažkārt mantojuma pasīvu daļa var ievērojami pārsniegt tā aktīvu daļu, t.i., parādu ir vairāk nekā mantas. Un potenciālie mantinieki šādā tiesību un pienākumu kopībā var nevēlēties stāties, respektīvi, šādu mantojumu nepieņemt. Taču mantojums, lai vai kāds būtu tā sastāvs un kaut arī tam nebūtu mantinieku, turpina pastāvēt. Šādu gadījumu iespējamība ir bijusi bezmantinieku mantas tiesību institūta rašanās pamatā.

---

¹ Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 11.lpp.

² Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007, 382.pants.

Gadījumos, kad mantojuma masa iegūst bezmantinieku mantas statusu, likums nosaka, ka tā ir piekritīga valstij.³ Valsts ir atbildīga par tai piekritīgās mantas apsaimniekošanu, pārvaldīšanu un realizāciju. Bet par parādiem valsts atbild tikai mantojuma masas apmērā.⁴ Tā, kā lielākoties šādas mantojuma masas ir apgrūtinātas ar parādsaistībām, kuras pārsniedz mantojuma vērtību, lai varētu norēķināties ar kreditoriem, bezmantinieku manta tiek atsavināta. Savukārt gadījumos, kad bezmantinieku manta var tikt izmantota pārvaldes funkciju veikšanai, tā, sedzot kreditoru prasījumus īpašuma novērtējuma apmērā, tiek pārņemta valsts vai pašvaldības īpašumā.

Saskaņā ar statistikas datiem laika posmā no 2007.gada ir palielinājies bezmantinieku mantas pārņemšanas gadījumu skaits un šobrīd Saeimā tiek izskatīti normatīvo aktu grozījumi attiecībā uz bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas kārtību.

Bakalaura darbs „Bezmantinieku manta” sniedz ieskatu mantojuma tiesību pamatprincipu sasaistē ar bezmantinieku mantas institūtu, bezmantinieku mantas jēdzienā, būtiskajās iezīmēs, kā arī normatīvajos aktos noteiktajā bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas procesuālajā kārtībā Latvijas tiesību sistēmā. Kā arī aplūkoti un analizēti saistībā ar šo tiesību institūtu plānotie grozījumi Civillikumā.

Darba mērķis ir aprakstīt bezmantinieku mantas institūtu un apzināt esošo situāciju attiecībā uz bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas kārtību, kā arī izvērtēt Civillikumā paredzētos grozījumus un sniegt priekšlikumus likumprojektā esošo nepilnību risināšanai.

Mērķa sasniegšanai, tika izvirzīti sekojoši uzdevumi. Pirmkārt, izpētīt juridisko literatūru mantojuma tiesību jomā un tiesisko regulējumu (materiālās un procesuālās tiesību normas) attiecībā uz bezmantinieku mantas institūtu. Otrkārt, apskatīt šo tiesību institūtu caur vēstures prizmu. Treškārt, konsultēties ar juridiskās nozares pārstāvjiem, lai gūtu priekšstatu par šobrīd praksē esošo situāciju. Ceturtkārt, veikt likumprojektā plānoto grozījumu analīzi.

Izvirzīto uzdevumu veikšanai autore pielietos šādas pētniecības metodes: vēsturisko, teleoloģisko, gramatisko, aprakstošo un analītisko.

---

³ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007, 416.pants.

⁴ Turpat.

1.MANTOJUMA TIESĪBU SASAISTE AR BEZMANTINIEKU MANTAS INSTITŪTU

Mantojuma tiesības ir tiesību normu kopums, kas regulē ar mantošanu saistītās tiesiskās attiecības, kuras rodas, grozās vai izbeidzas kā materiāli tiesiskajā, tā procesuāli tiesiskajā nozīmē.⁵ No šīm tiesību normām izrietošo būtiskāko pamatprincipu realizēšanās ir pamatā tam, lai mēs nonāktu un varētu apskatīt tādu mantojuma tiesību institūtu kā bezmantinieku manta. Jo, lai mantai tiktu atzīts šāds statuss pirms tam ir jākonstatē, ka vispār ir atklājies mantojums(mantojuma atstājēja nāve), pastāv aicinājuma mantot pamats un kādam mantiniekam ir bijusi iespēja izteikt savu gribu par mantojuma pieņemšanu.⁶

Tāpat kā citu civiltiesību nozaru, arī mantojuma tiesību regulējums balstās un attīstījās uz romiešu tiesību pamata. Romiešu mantošanas tiesību pamati paredzēja tā dēvēto universālsukcesiju - iestāšanos nomirēja tiesību un pienākumu kopumā kā vienā veselā vienībā, it kā turpinot nomirēja personu. Tādējādi mantinieks, pieņemot mantojumu, iegūst visu nomirēja mantu, viņa tiesības, gan dažādus prasījumus, gan nesamaksātos parādus.⁷ Latvijas tiesību vēsture rāda, ka sākotnēji universālsukcesijas princips pilnībā ieviests bija tikai Kurzemes tiesībās. Jo romiešu tiesības, kuras interesējās, lai mantas sastāvdaļas neizirtu galvenokārt darbojās tikai Kurzēmē. Savukārt citās Latvijas teritorijās darbojas arī vācu tiesības, kuras tik ļoti nerūpējas par visas mantas vienotības saglabāšanu, bet vairāk interesējas par pēcnācējiem un lietām.⁸ Tagadējās tiesībās latviešu termins „mantojums” ir zaudējis pašu personas turpināšanās ideju.⁹ Šobrīd Latvijā spēkā esošais Civillikums runā par mantojuma tiesībām, ar to saprotot tiesības mantot, domājot par mantas pēctecību, ne personas pēctecību.¹⁰ Jānorāda, ka attiecībā uz bezmantinieku mantu, universālsukcesijas princips nedarbojas. Sīkāk par to, kāpēc tā, autore atspoguļos darba nākamajā nodaļā.

---

⁵ Krauze R. Mantojuma tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: KIF ”Biznesa komplekss”, 1997, 48.-49.lpp.

⁶ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

⁷ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1977, 173.lpp.

⁸ Civiltiesības. Pēc doc. A.Būmaņa k-ga lasītām lekcijām LU 1923/24.māc.gadā 121.lpp.

⁹ Gencs Z. Mantošana. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002, 15.lpp.

¹⁰ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

Cilvēka nāves gadījumā viņa manta pāriet viņa mantiniekiem. Bet, lai kāds varētu pretendēt uz mantojumu, tam vajadzīgs kāds pamats un šo pamatojumu sauc par aicinājuma pamatu.¹¹ Romiešu tiesībās mantošana bija iespējama uz diviem pamatiem: uz testamenta pamata, kad nomirējis vēl dzīvs būdams, atstājis savas nāves gadījumam, vienpusīgu savas gribas izteikuma aktu, kurā iecelts mantinieks, un uz likuma pamata, kad mirušajam vispār nav bijis testamenta vai atstātais testaments atzīts tiesā par nederīgu, vai arī ja testamentārais mantinieks kādu iemeslu dēļ atkrīt.¹² Pandektu tiesības radīja vēl trešo mantošanas veidu- mantojums uz līguma pamata, pie kam tam ir priekšroka attiecībā pret diviem pirmajiem pamatiem.¹³ Šobrīd spēkā esošais Latvijas Republikas Civillikums arī paredz visus šos trīs aicinājuma mantot pamatus.¹⁴

Bez tā, ka mantojums ir atklājies un pastāv aicinājuma mantot pamats, mantojuma iegūšanai vēl vajadzīgs, lai mantot aicinātais izteiktu savu gribu mantojumu pieņemt.¹⁵ Tamdēļ persona, kam pieder tiesība iestāties mirušā mantisko attiecību kopībā ir tikai iespējamais mantinieks. Jo personai, kura mantojuma atklāšanās brīdī iegūst mantojuma tiesību un kurai saskaņā ar likumu piemīt mantotspēja, ir piešķirtas tiesības mantojumu pieņemt vai atraidīt.¹⁶ Atraidīt mantojumu nevar vienīgi līgumiskais mantinieks, ja viņš nav šo tiesību noteikti pielīdzis.¹⁷

Lai mantot aicinātais varētu pieņemt pareizo lēmumu par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu, Civillikuma 696.pants paredz iespēju mantot aicinātajam tiesību pārliecināties par mantojuma sastāvu un tā vērtību, pirms viņš izsaka savu gribu pieņemt mantojumu. Pārliecināties par mantojuma vērtību var sekojoši – saskaņā ar Civillikuma 708.pantu pieņemt mantojumu ar inventāra tiesībām.¹⁸ Inventāra tiesību būtība ir sekojoša – tiek sastādīts mantojuma masas inventāra saraksts un par uz mantojuma masas guļošajiem parādiem mantinieks atbild tikai mantojuma apmērā un ar sava paša mantu

---

¹¹ Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 15.lpp.

¹² Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1977, 176.lpp.

¹³ Kalniņš V. Romiešu tiesības. Kserokopija-rokraksta vietā. Rīga: b.i., 1940, 198.lpp.

¹⁴ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007, 389.pants.

¹⁵ Gencs Z. Mantojumu kārtošana. Rīga: Mans īpašums, 1996, 27.lpp.

¹⁶ Krauze R., Gencs Z. Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības. Rīga: Mans īpašums, 1997, 17.lpp.

¹⁷ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007, 689.pants.

¹⁸ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007, 708.pants.

atbildību par mantojuma atstājēja parādiem nenes. Mantojuma inventāra sarakstu var sastādīt tiesu izpildītājs vai bāriņtiesa, ja saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 81.pantu tiesa vai notārs mantojuma saraksta sastādīšanu uzdevis bāriņtiesai.¹⁹ Pēc mantojama inventāra saraksta sastādīšanas, kurš atspoguļo visu mantojuma masu, tiek aicināti kreditori. Tādējādi mantinieks var pārliecināties par to vai mantojuma pasīvs ievērojami nepārsniedz tā aktīvu. Diemžēl likumdevējs šādas tiesības izmantošanai paredz tikai 2 mēnešu ilgu termiņu. Likumā noteiktais divu mēnešu termiņš ir mantojuma atstājēja kreditoru un legatāru interesēs, lai mantinieks nepaspētu notērēt visu mantojumu, un kreditori un legatāri tiktu pie savu prasījumu apmierināšanas, jo līdz inventāra sastādīšanai kreditori un legatāri nevar vērst pret viņu savus prasījumus, un viņu prasību noilguma tecējums pa visu uzaicinājumā noteikto termiņu apstājas. Mantiniekam ir jā rūpējas, lai šajā termiņā inventāra saraksts tiktu sastādīts, tikai tad, ja mantojums ir plašs un sarežģīts, notārs var šo termiņu pagarināt.²⁰ Zvērināts notārs (turpmāk-notārs) pēc mantinieka lūguma var šo termiņu pagarināt līdz vienam gadam.²¹ Bet tā kā lielākais vairums cilvēku nezina par šādu tiesību esamību un uzskata, ka viņiem mantojums būs jāpieņem ar visiem uz tiem gulstošajiem parādiem un kredītiem un, ja cilvēks šo 2 mēnešu laikā nav griezies pie kompetentas personas, kura viņam būtu sniegusi informāciju par šādu tiesību esamību, viņam šīs tiesības pēc minētā termiņa zūd. Daudzi mantinieki arī tīri psiholoģisku iemeslu dēļ nevēlas tik ātri sākt kārtot mantojuma lietu, tādējādi neuzzina par šādu inventāra tiesību pastāvēšanu. Tas attiecīgi var novest pie iepriekš minētās mantojuma atraidīšanas.

Nākas secināt, ka inventāra tiesības izmantošanas termiņš ir labvēlīgs kreditoriem, bet ne labvēlīgs mantiniekiem. Bet tā kā inventāra tiesības pamata būtība ir atbrīvot mantinieku no pienākuma atbildēt par uz mantojumu guļošajiem parādiem ar savu mantu, pēc autores domām, likumdevējam šis termiņš būtu jāparedz garāks.

Gribas izteikšanai par mantojuma pieņemšanu jānotiek: 1)mantojuma atstājēja noteiktā termiņā; 2)ja tāds termiņš nav noteikts, bet mantinieki ir uzaicināti, tad mantot aicinātam sava griba par mantojuma pieņemšanu jāizteic līdz uzaicinājumā noliktam

---

¹⁹ Bāriņtiesu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006.

²⁰ Gencs, Z. Mantošana. Zinātniski praktiskais komentārs. Rīga.: TNA, 2002, 280. lpp.

²¹ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

terminam (uzaicinājumā noteiktais termiņš ir tas, ko nosaka sludinājumā, kas domāts nezināmiem mantiniekiem un citām personām, kurām ir kādas tiesības uz mantojumu)²²; 3) ja mantinieku uzaicināšana ar sludinājumu nav izdarīta gada laikā, skaitot šo termiņu no mantojuma atklāšanās dienas, ja mantojums atrodas viņa faktiskā valdījumā, bet pretējā gadījumā – no ziņu saņemšanas laika par to, ka mantojums atklājies. Turklāt jāņem vērā, ka saskaņā ar Civillikuma 694.pantu, ja mantinieks, kura faktiskā valdījumā mantojums atrodas, nedod minētos termiņos par mantojuma pieņemšanu noteiktu atsaukumi, tad atzīstams, ka viņš to pieņēmis, bet, ja mantojums viņa faktiskā valdījumā neatrodas, palaiž garām nolikto termiņu, noteikti neizsakot savu gribu, tad atzīstams, ka viņš mantojumu atraidījis.²³

Saskaņā ar Civillikuma 701.pantu ar mantojuma pieņemšanas aktu, mantojums ir jau mantinieka mantas sastāvdaļa.²⁴ Tiesību pētnieks V. Briedis savā referātā raksta: „Mantojumu iegūst ar mantojuma pieņemšanu un mantojuma pieņemšana ir neatsaucama”.²⁵ Arī citi autori ir pauduši viedokli, ka mantojuma iegūšanai ir nepieciešams, lai mantojums būtu pieņemts.²⁶ Turklāt jau romiešu tiesības noteica, ka gadījumā, ja kāds pieņēmis mantojumu, tad viņš to atraidīt nevar – ja nu reiz iestājies par mantinieku, tad par mantinieku jāpaliek (*semel heres, semper heres*)²⁷ Šādu principu šobrīd paredz arī Civillikuma 781.pants, kurš nosaka, ka, kad aicinātais mantojumu jau pieņēmis, viņš to vairs nevar atraidīt. Kas reiz atraidījis viņam piekritušo mantojumu, tas vairs nevar to pieņemt vēlāk.²⁸

Bet kā jau iepriekš minēts, pastāv iespēja, ka mantojuma atklāšanās gadījumā potenciālais mantinieks mantojumu pieņemt nevēlas. Likumdevējs šādos gadījumos piešķir mantiniekam tiesības mantojumu atraidīt un šajā situācijā, mantojuma nepieņemšanas, atraidīšanas gadījumā, mēs varam nonākt pie tā, ka mantojuma atstājēja mantojums iegūst bezmantinieka mantas statusu.

---

²² Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

²³ Turpat.

²⁴ Turpat.

²⁵ Briedis. V. Mantojuma pieņemšana un mantojuma atraidīšana. Rīga: b. i., 1939, 3. lpp.

²⁶ Zariņš. J. Mantojuma dalīšana tiesas ceļā, Rīga: b.i., 1935, 9. lpp.

²⁷ Kalniņš V. Romiešu tiesību pamati. Kserokopija-rokraksta vietā. Rīga: b.i., 1940, 199.lpp.

²⁸ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

Ja potenciālais mantinieks mantojumu nevēlas pieņemt, likumdevējs šādā gadījumā paredz mantojuma tiesības zaudēšanu pēc mantotāja paša gribas. Mantotājs līdz mantojuma atklāšanās laikam var noslēgt mantotāja atteikšanās līgumu, ar ko viņš atsakās no mantošanas tiesības (aptverot arī neatņemamo daļu), kas viņam būtu piederējusi pēc otras puses nāves. Tāpat likumdevējs paredz iespēju mantojumu atraidīt pēc aicinājuma mantot. Mantojuma atraidīšana ir tiesiski saistoša mantot aicinātā gribas izteiksme nepieņemt mantojumu, izņemot līgumisko mantinieku, ja vien tas nav tieši noteikts mantojuma līgumā. Nevēlēšanos pieņemt mantojumu var izpaust ar bezdarbību, noteiktā termiņā nepieņemot mantojumu, vai ar darbību, iesniedzot noteiktā termiņā atteikšanos pieņemt mantojumu

Mantojuma tiesības var izbeigties un tikt zaudētas arī gadījumos, kad testaments zaudējis spēku, vai no paša sākuma jau nebijis spēkā. Arī mantojuma līgumi zaudē spēku aiz tiem pašiem iemesliem kā testamenti.²⁹

Kā arī gadījumos, kad persona rīkojusies necienīgi attiecībā pret mantojuma atstājēju, mantojums šādai personai var tikt atrauts.³⁰

Bez iepriekš minētajiem mantojuma tiesību pamatprincipiem, kuri izriet no materiālo tiesību normām un noteikti Civillikumā, likumdevējs nosaka arī noteiktu kārtību un principus attiecībā uz pašu mantošanas procedūru.

---

²⁹ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

³⁰ Tupat.

1.1.Mantojuma lietu vešanas kārtība

Pēc cilvēka nāves, lai mantojums reāli nonāktu civiltiesiskajā apgrozībā, likumdevējs reglamentē noteiktu procesuālo kārtību mantojuma lietu kārtīšanai. Un ikvienam no mums var nākties saskarties ar šo procesuālo kārtību, jo pat cilvēki ar zemu civiltiesisko aktivitāti kļūst par mantiniekiem un tādējādi saskaras ar mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu un mantošanas kārtības procesu.

Tieši mantojuma lietas vešanas procedūras laikā mēs varam nonākt pie tā, ka jāsecina, ka mantojuma atstājēja mantai mantinieku nav, respektīvi, nonākt pie mantas atzīšanas par bezmantinieku mantu.

Mantošanas kārtības process Latvijā mantojuma tiesību attīstības gaitā ir mainījies, grozīts, papildināts vairāk kārt. Sākotnēji mantojuma lietu kārtīšanas sistēma dažādos Latvijas novados un pilsētās bija atšķirīga.³¹ Saskaņā ar Vietējo Civillikumu kopošanu, sākotnēji mantojuma lietu piekritību noteica trīs apstākļi: mantojuma šķira, mantojuma vērtība un mantojuma atstājēja dzīves vieta. Ar mantojuma šķiru tiek saprasts tas, vai mantojumā ietilpst kustama vai nekustama manta. Ja mantojumā ietilpa tikai kustama manta un tās vērtība nepārsniedza 1000 Ls, tad šādas mantojuma lietas piekrita pagasttiesu miertiesnešiem. Savukārt, ja mantojumā ietilpstošā kustamā manta pārsniedza iepriekš minēto vērtību vai, ja mantojumā ietilpa nekustamais īpašums, neatkarīgi no tā vērtības, mantojuma lieta bija piekritīga apgabaltiesai.³² Arī 1937.gada Civillikums, kas stājās spēkā 1938.gada 1.janvārī, paredzēja mantojuma lietu kārtīšanas piekritību tiesām, tajā pašā laikā Latvijas 1937.gada Civillikums, novērsa iepriekšējo sarežģīto mantojumu kārtīšanas sistēmu Latvijā, kas dažādos novados un pilsētās atšķīrās.³³ Bet okupācijas režīma laikā, no 1940.gada līdz 1992.gadam, kad Latvijā darbojās tādi normatīvie akti, kā Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas 1922.gada Civilkodekss un 1963.gada 27.decembrī apstiprinātais Latvijas PSR Civilkodekss un Latvijas PSR Civilprocesa kodekss, mantojuma lietu kārtīšana notika pie notāra.³⁴ Tā bija padomju

---

³¹ Drande J. Mantojumu lietu kārtīšana, Rīga: Zemnieka domas, 1937, 17.lpp.

³² Vietējo civillikumu kopošana (3. daļa): tulkojums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem, kas izdoti līdz 1927.g. 31.decembrim, un ar dažiem paskaidrojumiem. Rīga: Valters un Rapa, 1928.

³³ Civillikums. Trešais iespiedums. Rīga: b.i., 1938.

³⁴ Gencs Z. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 11.lpp.;

valsts notariāta funkcija.³⁵ Bet pēc 1937.gada Civillikuma atjaunošanas un stāšanās spēkā 1993.gadā, visu mantojuma lietu kārtošana atkal notika tiesā. Mantojuma lietas tiesa izskatīja sevišķā tiesāšanas kārtībā, bet gadījumos, kad bija radies strīds – prasības kārtībā.³⁶ Bet pēc savas būtības mantojuma lietas ir bezstrīdus lietas. Bet tiesa ir valsts orgāns, kas izšķir personu strīdus.³⁷ Tātad mantojuma lietu vešana īsti neatbilst tiesas uzdevumu, funkciju veikšanai. Savukārt notariāts pēc savas būtības ir bezstrīdus jurisdikcijas iestāde, kas nodrošina bezstrīdus civilo tiesību aizsardzību.³⁸

Pēc Latvijas Zvērinātu notāru padomes priekšlikumiem Tieslietu ministrijai, izrādot savu iniciatīvu, šobrīd saskaņā ar Notariāta likuma 15. nodaļas noteikumiem, kas stājās spēkā 2003. gada 1. septembrī, bezstrīdus kārtībā mantojuma lietu vešana, tajā skaitā mantinieku uzaicināšana, ir nodota zvērinātiem notāriem. Saskaņā ar Notariāta likuma 2.pantu zvērināti notāri ir tiesu sistēmai piederīgas personas, kuras pastāv pie apgabaltiesām un pilda viņiem likumā noteiktos pienākumus. Savukārt šī likuma 3.pants nosaka, ka amata darbībā zvērināti notāri pielīdzināti valsts amatpersonām.

Pieteikumi par mantinieku uzaicināšanu izteikt savu attieksmi par mantojuma pieņemšanu, nav pakļauti tiesām. Vēršanās tiesā prasības kārtībā paredzēta tikai gadījumos, kad rodas strīds par mantojuma tiesībām.³⁹ Notārs tiek piedāvāts sabiedrībai, kā augsti kvalificēts jurists, kurš ir spējīgs un tiesīgs risināt jautājumus, kas piekrīt notāram kā preventīvajam tiesnesim, kas risina lietas bezstrīdus kārtībā.⁴⁰ Visas darbības, kas saistītas ar mantojuma atklāšanos, mantojuma pieņemšanu, inventāra tiesību sastādīšanu, ir fakta konstatējošas darbības, kas lieki noslogo tiesas. Tādējādi, vedot bezstrīdus lietas, zvērināti notāri atslogo tiesu darbu.⁴¹ Pēc autores domām mantojuma

---

³⁵ Osipova S. Latvijas notariāta funkcijas un tā sniegtās juridiskās palīdzības pieejamība, to izvērtējums.

Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 79.lpp. Pieejams:

https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:T892W9w4xtkJ:www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi/Osipova_petijums_07022009 [aplūkots 29.03.2012.]

³⁶Gencs Z. Mantojumu kārtošana. Rīga: Mans Ipašums, 1996., 11.lpp.

³⁷ Krauklis V., Ukis G., Krauklis J. Likumdošanas aktu terminu vārdnīca. Rīga: *Senders R*, 1999, 410.lpp.

³⁸ Matule S. Notariāts kā vienas pieturas aģentūra. Intervija ar Latvijas Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētāju I.Pilsētnieci. *Jurista Vārds*, 2008.11.novembrī, Nr. 43, 2.lpp

³⁹ Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.

⁴⁰ Matule S. Notariāts kā vienas pieturas aģentūra. Intervija ar Latvijas Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētāju I.Pilsētnieci. *Jurista Vārds*, 2008.11.novembrī, Nr. 43, 2.lpp

⁴¹Šermukšnis I., Bulavs P., Solovjakovs J., Virko E. AT tiesu prakses vispārīgums strīdos par mantojuma tiesībām. Pieejams: www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2007/apkopojs.doc [aplūkots 25.03.2012.]

lietu kārtošanas nodošana notāriem ir ne tikai būtiski atslogojusi tiesu darbu, bet arī novērsusi to, ka mantojuma lietu kārtošanas process tiesā būtu daudz lēnāks un ilgāks un potenciālais mantinieks netiek apgrūtināts, ja mantinieku starpā nepastāv strīds par atstāto mantu. Tātad ieguvēji ir ne tikai tiesas, bet arī paši iedzīvotāji.

Tas, ka mantojuma lietu kārtošanas nodošana notāriem ir atslogojusi tiesu darbu, atspoguļojas 2012.gada 27.martā gadskārtējā zvērinātu notāru kopsapulcē Latvijas Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētājas S.Jakušenokas sniegtajā pārskatā par notariāta darbību aizvadītajā gadā, kurā S.Jakušenoka norāda, ka mantojuma lietu vešanas funkcijas nodošana notāriem ir attaisnojusies pilnā mērā. Kopumā 2011. gadā notāri kārtojuši 10 496 mantojuma lietas. Visvairāk šādu lietu 2011. gadā ir bijis Rīgas reģionā (4345 lietas), otrajā vietā Latgale (1938), tālāk seko Zemgale (1510), Kurzeme (1386) un Vidzeme (1317). Tāpat tiek norādīts, ka visbiežāk notariālie akti un pilnvaras tiek gatavoti tādi, kas nepieciešami mantojuma lietās.⁴²

Gan notāri, gan tiesneši intervijās atzīmē, ka mantojuma lietu vešana prasa dziļas speciālas zināšanas un ir viena no sarežģītākajām notāra funkcijām.⁴³

Mantojuma lietu vešana iekļauj sevī daudzus specifiskus juridiskus jautājumus, kas prasa speciālas zināšanas un atbilstošu darba pieredzi, jo jāreķinās gan ar neatraidāmo mantinieku institūtu, gan laulāto kopmantu un atsevišķo mantu, gan pārdzīvojušo laulāto, gan testatora gribu, u.t.t.

Kā savā pētījumā par Latvijas notariāta funkcijām norāda tiesību zinātniece S.Osipova, lai gan Notariāta likumā ir precīzi regulētas notāra darbības un pienākumi, piemērojot šīs normas, nepietiek ar gramatisko normu tulkošanas metodi. Praksē nākas izmantot gan sistēmisko, gan vēsturisko, gan citas iztulkošanas metodes, jo, piemēram, testamenti, par mantojumiem, kas atklājas tagad, bieži ir sastādīti pirms 1993.gada, kad tika atjaunots Civillikums, bet tas nozīmē pilnīgi citā tiesību sistēmā. Vajadzīga ļoti

---

⁴²B.a. Notāri aplūko darba rezultātus un lūkojas nākotnē. Jurista Vārds. 2012. 27.marts., nr. 13 Pieejams: <http://www.juristavards.lv/?menu=doc&id=245756> [aplūkots 02.04.2012.]

⁴³ Osipova S. Latvijas notariāta funkcijas un tā sniegtās juridiskās palīdzības pieejamība, to izvērtējums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 79.lpp. Pieejams: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:T892W9w4xtkJ:www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi/Osipova_petijums_07022009 [aplūkots 29.03.2012.]

augsta jurista kvalifikācija, lai piemērojot testamentu, kas sastādīts sociālistiskajā tiesību sistēmā, mantojuma lietu kārtošana atbilstu šobrīd Latvijas Republikā spēkā esošajam tiesību regulējumam.⁴⁴

Turklāt, iepazīstoties ar citu valstu tiesisko regulējumu, autore secina, ka Latvija nav vienīgā valsts, kur mantošanas lietu vešana balstās uz notariāta kompetenci. Lielākajā daļā Eiropas valstu šī funkcija ietilpst notāru kompetencē.⁴⁵ Bet jāpiemin, ka mantojuma tiesību regulējums dažādās valstīs ir atšķirīgs. Tas ir tamdēļ, ka ir valstis, kuras civiltiesību jomā vadās pēc Francijas 1804.gada kodeksa, citas pēc vācu civiltiesībām, bet citu valstu civiltiesību pamatā ir anglo – amerikāņu sistēma.

1.2. Mantojuma lietu vešana pie notāra

Bezmantnieku mantas institūta tēmas ietvaros autore apskata notāru darbību mantojumu lietu vešanas procesā. Jo tieši notārs ir tā persona, kuras lēmuma rezultātā mantojuma masa var tikt atzīta par bezmantnieku mantu. Turklāt autore praksē esošās situācijas apzināšanu un atbildes uz specifiskiem mantojuma tiesību jomas jautājumiem, galvenokārt, rada tieši konsultējoties ar attiecīgās tiesību nozares speciālistiem – zvērinātiem notāriem.

Vedot mantojuma lietas, zvērināti notāri vadās pēc Notariāta likuma. Mantojuma lietu vešana ir sīki un precīzi regulēta Notariāta likuma O sadaļā „Mantojuma lietu vešana”.⁴⁶ Šajā sadaļā noteikts, ka mantojuma lietas kārtošana jāvēršas pie zvērināta notāra pēc mantojuma atstājēja pēdējās dzīves vietas vai, ja tā nav zināma, kurā atrodas mantojamā manta vai tās galvenā daļa. Notārs uzsāk mantojuma lietu, pēc tam, kad saņemts mantošanas iesniegums. Pēc iesnieguma saņemšanas notārs pārliecinās par mantojuma atstājēja nāvi un par to, ka šādu mantojuma lietu nav uzsācis cits zvērināts

---

⁴⁴ Osipova S. Latvijas notariāta funkcijas un tā sniegtās juridiskās palīdzības pieejamība, to izvērtējums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 79.lpp. Pieejams: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:T892W9w4xtkJ:www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi/Osipova_petijums_07022009 [aplūkots 29.03.2012.]

⁴⁵ B.a. Mantojumi Eiropā . Pieejams: <http://www.successions-europe.eu/lv/home> [aplūkots 02.04.2012.]

⁴⁶ Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.

notārs un tā nav reģistrēta mantojuma reģistrā. Pēc iesnieguma saņemšanas zvērināts notārs Notariāta likumā noteiktajos gadījumos izsludina mantojuma atklāšanos.⁴⁷

Saskaņā ar Notariāta likuma 304.p., ja mantinieki ir zināmi, notārs, neizsludinot mantojuma atklāšanos, aicina iesniegumā norādītos mantiniekus, nosakot termiņu atbilstoši šī likuma 297.pantam, paziņot, vai viņi vēlas mantojumu pieņemt vai to atraidīt. Ja mantinieki ir zināmi un uzaicināti, bet noteiktajā termiņā savu gribu neizsaka, notārs rakstiski par to paziņo personai, kas lūgusi mantinieku uzaicināšanu. Savukārt Notariāta likuma 305.p. paredz, ka, ja mantinieki iesniedzējam nav zināmi, notārs laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" izsludina mantojuma atklāšanos, uzaicina mantiniekus, nosakot termiņu atbilstoši Notariāta likuma 297.pantam, un paziņo par to zināmajiem mantiniekiem un Latvijas Zvērinātu notāru padomei iekļaušanai mantojumu reģistrā.⁴⁸

Saskaņā ar Notariāta likuma 306.pantu gadījumos, kad mantinieki nepiesakās, nav pierādījuši savas tiesības mantot, ir necienīgi mantot vai mantojumu nepieņemt, notārs taista notariālo aktu par mantojuma lietas izbeigšanu un nosūta to Finanšu Ministrijai.⁴⁹ Saskaņā ar Notariāta likuma 82.pantu aktus, kurus taista zvērināts notārs, ierakstot tos aktu grāmatā, sauc par notariāliem aktiem.⁵⁰ Kā latīņu tipa notariāta simbols notariālais akts ir kompetentas amatpersonas apliecināts autentisks dokuments, un šī dokumenta autentiskais raksturs nodrošina tādu ticamības un pareizības garantiju, kas nevar tikt apšaubīta.⁵¹ Tāpēc šis notariālais akts ir pamats tam, lai attiecīgā manta tiktu atzīta par bezmantinieku mantu un piekrītošu valstij.

Praksē visbiežāk kreditori, retāk arī pašvaldības, ir tas ieinteresēto personu loks, kas vēršas pie notāra par mantojuma lietas izbeigšanu, lai tiktu uzsākts šis t.s., bezmantinieku mantas process.⁵² Sīkāk par to, kāpēc šīs personas ir ieinteresētas, lai mantojums iegūtu šādu statusu tiks aplūkots darba nākamajās nodaļās.

---

⁴⁷Turpat.

⁴⁸Turpat.

⁴⁹Turpat.

⁵⁰ Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.

⁵¹ Dekerss Ē. Notāra profesija, tās deontoloģija un tās struktūras. [B.v.] Starptautiskā latīņu notariāta savienība. Eiropas un Vidusjūras reģiona lietu komisija. Notariālā akadēmija. 2000, 11. lpp.

⁵²Konsultējoties ar Zvērinātu notāru Padomes juridiskās nodaļas vadītāju Ditu Reliņu. 2012.gada 14.maijā

Kā norāda zvērināts notārs Indulis Šermukšnis, praksē mantojuma pieņemšanas jautājumā - aptuveni trešdaļa mantinieku pie notāra ierodas pēc minēto termiņu notecēšanas.⁵³ Attiecīgi gadījumos, kad tiek prezumēts, ka „klusējošais” mantinieks, kura faktiskā valdījumā mantojums atrodas, to ir pieņēmis, rodas tiesiska nenoteiktība. Turklāt bieži vien gadījumos, kad tiek prezumēts, ka mantojums ir pieņemts, mantojuma lieta nemaz netiek kārtota. Piemēram, atklājoties mantojumam, mantinieks ir konstatējis, ka mantojums sastāv ne tikai no aktīviem, bet arī pasīviem. Un gadījumos, kad uz mantojumu gulstas liela parādu nasta, mantinieks nav ieinteresēts šo mantojuma lietu novest līdz galam. Viņš izvēlas sev labvēlīgāko variantu, t.i., neatnākt pie notāra saņemt mantojuma apliecību un tādējādi lietas virzība apstājas.

Tiesiskā nenoteiktība attiecināma arī uz to, ka gadījumos, kad „klusējošie” mantinieki pēc termiņa notecēšanas ceļ pretenzijas, notārs nepārbauda šo pretenziju pareizību. Un bez nekādiem pierādījumiem tiek atzīts, ka mantojums ir atradies faktiskajā valdījumā un ticis pieņemts. Situācija ir sekojoša: saskaņā ar Civillikuma 416.pantu gadījumā, kad uzaicinājuma termiņā mantinieks neierodas, mantojums atzīstams par bezmantnieka mantu un ir piekritīgs valstij, bet tas nonāk pretrunā ar Civillikuma 694.pantu. Kā norādīts Tieslietu ministrijas pētījumā par problēmjautājumiem mantojumu tiesību regulējumā, šeit būtu nepieciešams skaidri definēt vai uzaicinājuma publikācija uzliek tiesību pārtraukt klusēšanu pat situācijās, kad mantojums atrodas faktiskajā valdījumā.⁵⁴ Jo savādāk praksē var izveidoties situācijas, ka manta ir tikusi atzīta par bezmantnieku mantu, bet pēc tam „klusējošais mantinieks” ceļ prasību par mantas atgūšanu, jo tā atradusies viņa faktiskajā valdījumā. Tā kā praksē jautājums par mantojuma atrašanos faktiskajā valdījumā tiek ļoti plaši interpretēts, no patiesas mirušā mantas pārvaldīšanas turpināšanas līdz pat vienkāršai atsevišķu priekšmetu vai lietu paņemšanai valdījumā neapzināti, valstij var nākties nest atbildību un atgriezt mantu vai tās atsavināšanas rezultātā gūtos ienākumus mantiniekam, kurš cēlis mantojuma prasību. Jo saskaņā ar Civillikuma 670.pantu mantojuma prasības mērķis ir atzīt prasītāju vai nu par vienīgo mantinieku, vai par līdzmantinieku, un saskaņā ar to izdot viņam ar visiem

⁵³ Konsultējoties ar zvērinātu notāru Induli Šermukšni. 2012.gada 23.aprīlī.

⁵⁴ Šermukšnis I., Bulavs P., Solovjakovs J., Virko E. AT tiesu prakses vispārīgais pārskats strīdus par mantojuma tiesībām. Pieejams: www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2007/apkopojums.doc [aplūkots 25.03.2012.]

pieaugumiem vai nu visu atstāto mantojumu, vai viņam pienākošos daļu, vai arī tos mantojuma priekšmetus, kas atrodas atbildētāja valdījumā. Savukārt, ja manta tikusi atsavināta, no Civillikuma 675.panta izriet pienākums atdot mantiniekam tiklab par to patiesi saņemtā maksa, kā arī no pēdējās iegūtie procenti, ciktāl viņš šo maksu vai procentus nav iztērējis.⁵⁵

Zvērināts notārs I.Šermukšnis norāda, ka nenoteiktības risinājums būtu grozījumi likumā, kas noteiktu pienākumu mantiniekam obligāti leģitimēties. Taču ekonomisku apsvērumu dēļ, jo tādējādi „mazajām mantojuma lietām” rastos liekas izmaksas, šādi grozījumi netiek virzīti.⁵⁶

Kā risinājums tiesiskajai nenoteiktībai, pēc autores domām, varētu būt sekojošs. Ņemt piemēru no citām valstīm. Lielbritānijā pastāvošā tiesību sistēma neprasa ne mantojuma pieņemšanu, ne atraidīšanu, jo saskaņā ar anglo - sakšu tiesību sistēmu mantinieks neiestājas mirušā mantisko attiecību kopumā, bet gan mantiniekam ir tikai tiesība prasīt aktīvu pārpalikumu, kas paliek pēc mantojuma pārvaldīšanas.⁵⁷ Šāda kārtība nodrošina, ka mantojums, kura pasīvu daļa ievērojami pārsniedz tā aktīvu daļu, līdz mantiniekiem nemaz nenonāk. Notārs uzsāk mantojuma masas maksātnespējas procesu, tas tiek likvidēts un mantinieki saņem tikai pāri palikušo aktīvu daļu. Pārņemot šādu kārtību arī mūsu tiesību sistēmā, tiktu panākta tiesiskā noteiktība, ka visas mantojuma lietas saprātīgā termiņā tiek pabeigtas. Kā arī nerastos tādas problēmsituācijas, ka manta ir tikusi atzīta par bezmantinieku mantu, bet pēc kāda laika uzrodas mantinieki, kuri ceļ prasības par mantojuma atgriešanu viņiem.

Bet tā kā Latvijas tiesību sistēmā pastāv mantojuma pieņemšana un atraidīšana, tas noved pie tā, ka gadījumos, kad mantojuma masa lielākoties sastāv no pasīviem, nākas saskarties ar tādu jēdzienu kā bezmantinieku manta.

---

⁵⁵ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

⁵⁶ Konsultācija ar zvērinātu notāru Induli Šermukšni. 2012.gada 23.aprīlī.

⁵⁷ Briedis. V. Mantojuma pieņemšana un mantojuma atraidīšana. Rīga: b.i., 1939, 4. lpp.

2.BEZMANTINIEKU MANTA

Romas valsts tapšanas periodā (aptuveni no VIII gs. līdz V gs. sākumam p.m.ē.) romiešu tiesību sistēma paredzēja, ka gadījumā, ja mantojuma atstājējam nebija nekādu mantinieku, kam būtu tiesības saņemt mantojumu, tas kļuva par bezmantinieku mantu (*bonum vacans*).⁵⁸ Pirmatnējās romiešu tiesības to uzskatīja par bezsaimnieka mantu, kas nevienam nepieder (*res nullius*), un tā piekrita pirmajam okupantam, kurš tad kā valdītājs to varēja iegūt īpašumā arī uz noilguma pamata gada laikā, iegūstot mantiniekam līdzīgu stāvokli.⁵⁹ Okupants iegūst mantiniekam līdzīgu statusu, jo tāpat kā mantinieks iegūst īpašumtiesības uz mantojuma atstājēja atstāto kustamo un nekustamo mantu, taču atšķirībā no mantinieka viņš nav universālsukcesors (persona, kura saskaņā ar universālsukcesijas principu stājas mirušās personas tiesību un pienākumu kopumā kā vienā veselā vienībā), respektīvi, okupants nepārņem šīs mantas atstājēja saistības, pienākumus un parādus. Savukārt Augusta valdīšanas laikā bezmantinieku manta piekrita tautai - valsts kasei; vēlāk uz bezmantinieku mantu sāka pretendēt baznīca un dažādas labdarības iestādes.⁶⁰

Pandektu tiesībās sakarā ar bezmantinieku mantas piekrišanu valstij kā fiskam radās sekojoša problēma, vai pārņemot bezmantinieku mantu valsts uzstājas kā mantinieks vai okupants. Jo, ja valsts uzstājas, kā mantinieks, pieņemot bezmantinieku mantu, tai līdzīgi citiem privātiem mantiniekiem jāuzņemas arī visi pienākumi, kas saistīti ar šo mantojumu. Bet ja valsts uzstājas kā okupants – tā neuzņemas pienākumus.⁶¹

Arī Latvijā attiecībā uz bezmantinieku mantas iegūšanas juridisko konstrukciju teorijā ir pastāvējusi domstarpība starp mantošanas teoriju un bezīpašnieka mantas jeb okupācijas teoriju, t.i., vai valsts bezmantinieku mantu iegūst kā mantiniece vai uz tā pamata, ka valstij vispār ir tiesība uz visu mantu, kas nepieder nevienam atsevišķi.⁶²

---

⁵⁸ Birziņa L. Romiešu tiesības, Rīga: Poligrāfists, 1997, 88.lpp

⁵⁹ Kalniņš V. Romiešu tiesības. Kserokopija-rokraksta vietā. Rīga: b.i., 1940, 212.lpp.

⁶⁰ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1977, 190.lpp.

⁶¹ Kalniņš V. Romiešu tiesības. Kserokopija-rokraksta vietā. Rīga: b.i., 1940, 213.lpp.

⁶² Švābe A., Būmanis A., Dišlers K. Latviešu konversācijas vārdnīca. Rīga: A.Gulbja apgādība, 1928, 72.lpp.

Saskaņā ar Vietējo Civillikumu kopoјumu valsts bija nostādīta mantinieces stāvoklī. 1965.pants noteica sekojošo: ja kāds mirst, nedodot nāves gadījumam rīkoјumu par savu mantu un neatstājot pēc sevis mantotspējīgus laulāto vai radniekus, vai ja šie radnieki vai laulātais likumīgā termiņā neierodas pieņemt mantoјumu, vai arī kaut kāda iemesla dēļ nevar viņu pieņemt, tad mantoјums piekrīt valstij. Savukārt 1970.pants noteica, ka valsts pieņem bezmantnieka mantu ne citādi kā ar inventāra tiesībām un valsts tiesības uz bezmantnieka mantu apstiprināmas tiesas ceļā.⁶³

1964.gada Latvijas civilkodekss atzina, ka valsts bezmantnieku mantu iegūst uz likuma pamata, kad likums atzīst, ka valsts ir mantnieks pēc laulātā un pēc radniekiem. Tajā pašā laikā šajos gadījumos likumi tomēr atzina arī valsts aprobežotu atbildību, ka valstij nav jāatbild par visiem mantoјuma atstājēja parādiem, bet jāatbild tikai saņemtā mantoјuma apmērā.⁶⁴

Tomēr sakarā ar to, ka teorētiski ir nepareizi, ka juridiska persona ieņem mantoјuma atstājēja vietu civiltiesiskā sabiedrībā, atjaunotais 1937.gada Civillikums noteica, ka valstij šāds mantoјums piekrīt kā nevienam nepiederoša lieta - kā bezmantnieku manta.⁶⁵ Valsts bezmantnieku mantas gadījumā nav mantnieks.⁶⁶ Valsts var būt mantnieks tikai tad, ja tai ir novēlēta manta, piemēram, ar testamentu vispārņoderīgiem un labdarīgiem mērķiem.⁶⁷

Šobrīd spēkā esošais Civillikums bezmantnieku mantas institūtu apskata divos pantos. Civillikuma 416.pants nosaka kādos gadījumos manta atzīstama par bezmantnieku mantu un piekrīt valstij - ja pēc mantoјuma atstājēja nāves viņam mantnieki nav palikuši vai šie mantnieki likumiskā termiņā pēc publikācijas par mantoјuma atklāšanos nav ieradušies vai nav pierādījuši savas mantoјuma tiesības.⁶⁸ Respektīvi, ja pēc cilvēka nāves viņam nav palicis nedz laulātais, nedz radnieki un viņš

---

⁶³ Vietējo civillikumu kopoјums (3. daļa): tulkoјums ar pārgrozīјumiem un papildināјumiem, kas izdoti līdz 1927.g. 31.decembrim, un ar dažiem paskaidroјumiem. Rīga: Valters un Rapa, 1928, 217.lpp.

⁶⁴ Latvijas PSR Civilkodekss. Avots, 1963. 27.decembris

⁶⁵ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

⁶⁶ Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 233.lpp.

⁶⁷ Kalna S. Ģimenes un mantoјuma tiesības. Tālmācības studiju kurss. Rīga: SIA „Biznesa vadības koledža”, 2009, 235.lpp.

⁶⁸ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

nav atstājis rīkojumu nāves gadījumā. Vai arī šādas personas ir, taču tām nav mantojuma tiesību, tās ir atzītas par necienīgām mantot vai pēc pašu gribas mantojumu ir atraidījušas.

Vēršot uzmanību uz likumā noteikto mantas piekrišanas valstij faktu, autore nonāca pie secinājuma, ka šajā sakarā nepieciešams apskatīt jēdzienu bezīpašnieka manta. Civillikuma Lietu tiesību daļas trešajā nodaļā par īpašuma iegūšanas veidiem ietvertais 930.pants paredz īpašuma iegūšanu ar piegūšanu, ar to saprotot bezīpašnieka lietu iegūšanu īpašumā, bet vienīgi tajā gadījumā, kad ar lietas varā ņemšanu tieši saistīts nodoms iegūt to par īpašumu. Pants satur piezīmi – nekustamas bezīpašnieka lietas piekriēt valstij.⁶⁹ Jānorāda, ka bezīpašnieka lietas ir tādas lietas, kuras to rašanās brīdī nevienam nepieder vai neatrodas neviena valdījumā.⁷⁰ Jautājumā par bezīpašnieka nekustamo lietu pāriešanu valsts īpašumā jāatzīmē, ka saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" 7.pantu pēc zemes reformas pabeigšanas tā zeme, kura zemes reformas gaitā nav nodota īpašumā fiziskām vai juridiskām personām, piekriēt valstij un zemesgrāmatās ierakstāma uz valsts vārda.⁷¹

Lai gan, lietojot jēdzienus, bezīpašnieka manta un bezmantinieku manta, gan vienā, gan otrā gadījumā mēs varam runāt par nevienam nepiederušu un neviena valdījumā neatrodošos īpašumu. Attiecībā uz mantas piekriību valstij ir būtiski nejaukt jēdzienus „bezmantinieku manta” un „bezīpašnieka manta”, jo starp abiem tiesību institūtiem pastāv atšķirība. Attiecībā uz bezīpašnieka lietām tikai nekustamas lietas piekriēt valstij. Savukārt bezmantinieku manta, kura piekriēt valstij var būt gan kustama, gan nekustama, kā arī vērtspapīru veidā.⁷²

Saskaņā ar 416.panta otro daļu par parādiem, pārņemot bezmantinieku, mantu valsts atbild tikai ar to mantu, kuru viņa tādā kārtā patiesi iegūst.⁷³ Tātad kreditori var

---

⁶⁹ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

⁷⁰ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. 2.papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 39.lpp.

⁷¹ Likums "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās": LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1995.

⁷² Krauze R., Gencs Z. Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības. Rīga: Mans īpašums, 1997, 45.lpp.

⁷³ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

pieteikties, bet viņu prasījuma tiesības ir samazinātas līdz konkrētās mantas apmēram.⁷⁴ Turpretim mantiniekiem, ja vien mantojums nav pieņemts ar inventāra tiesību, ir jāsedz mantojuma atstājēja parādi arī no saviem līdzekļiem, ja nepietiek mantojuma atstājēja mantas.⁷⁵ Tātad jāsecina, ka attiecībā uz gadījumiem, kad manta ir piekritīga valstij nedarbojas universālsukcesijas princips. Respektīvi, nenotiek iestāšanās nomirēja tiesību un pienākumu kopumā kā vienā veselā vienībā. Attiecīgi šajā gadījumā valstij nav pienākums segt mantojuma atstājēja parādus no saviem līdzekļiem. Par parādiem un citiem prasījumiem valsts atbild tikai mantojuma apmērā vai ar īpašuma atsavināšanas gadījumā iegūtajiem līdzekļiem. Turklāt tieši šī apstākļa dēļ, ka valstij pārņemot mantu, attiecībā uz valsti nedarbojas universālsukcesijas princips, pēc autores domām, arī apstiprinās iepriekš minētais fakts, ka valsts nevar tikt uzskatīta par mantinieku.

Pēc autores domām ir pilnīgi pašsaprotami un loģiski, ka no valsts nevar prasīt neaprobežotu atbildību. Valsts nevar uzņemties atbildību par kādas personas dzīves laikā nenokārtotajām saistībām. Šāds pienākums būtu neadekvāts, gan ņemot vērā to, ka valsts rūpes par bezmantnieka mantu uzņemas piespiedu kārtā. Ar piespiedu kārtu šeit saprotot to, ka valstij nepastāv izvēles iespējas no šādas mantas atteikties un tai jebkurā gadījumā ir jā rūpējas par attiecīgās mantas uzturēšanu, apsaimniekošanu vai atsavināšanu. Gan arī neadekvāts tāpēc, ka personas(kā fiziskas, tā juridiskas personas), kuras mantojuma atstājēja dzīves laikā dibināja ar viņu saistības, pašas uzņēmās risku, un valsts taču darījuma slēgšanā starp šīm personām nepiedalījās un nekāds galvotājs par mantojuma atstājēja uzņemto saistību izpildi arīdzan nebija.

Civillikuma 417.pants nosaka, ka manta, kas paliek pēc juridisku personu izbeigšanās, izņemot peļņas sabiedrības, pielīdzināma bezmantnieku mantai un piekrīt valstij, ja likums, viņu dibināšanas akts vai statūti nenosaka citādi.⁷⁶ Ja juridiska persona, kuras darbība nav saistīta ar peļņas gūšanu, izbeidz darbību un manta pāriet valstij, valsts ir atbildīga par šīs juridiskās personas parādiem saskaņā ar Civillikuma 416.p.

---

⁷⁴ Kalna S. Ģimenes un mantojuma tiesības. Tālmācības studiju kurss . Rīga: SIA „Biznesa vadības koledža”, 2009, 236.lpp.

⁷⁵ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

⁷⁶ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

noteikumiem.⁷⁷ Tātad arī pārņemot juridisku personu, kuru darbība nav saistīta ar peļņas gūšanu, mantu, par parādiem valsts atbild tikai palikušās mantas apmērā vai šos parādus sedz no mantas atsavināšanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem.

Autore vēlas norādīt, ka par bezmantinieku mantas tiesību institūtu Latvijas tiesību juridiskajā literatūrā ir pieejams ļoti maz informācijas un šis tiesību institūts netiek plaši apskatīts. Kas liek secināt, ka no materiālo tiesību viedokļa regulējums ir pietiekoši skaidrs. Arī aptaujātie notāri norāda, ka, cik tālu tas attiecas uz viņiem, attiecībā uz šo tiesību institūtu, būtisku neskaidrību nav. Bet plašāku analīzi var veikt attiecībā uz bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas kārtības normatīvo regulējumu.

2.1. Bezmantinieku mantas pārņemšana un atsavināšana

Uz doto brīdi normatīvais regulējums paredz, ka notārs notariālo aktu par bezmantinieku mantu nosūta attiecīgajai Valsts ieņēmumu dienesta reģionālajai iestādei.⁷⁸ Likuma „Par Valsts ieņēmumu dienestu” 8. panta 3. punktā ir noteikts, ka nevis Finanšu ministrija, bet Valsts ieņēmumu dienests uzskaita valstij piekritīgo mantu, nodrošina kontroli par tās novērtēšanu, realizāciju un nodošanu bez maksas, iznīcināšanu un ieņēmumu iemaksu valsts budžetā.⁷⁹

Patlaban nekustamos īpašumus, kuri ieguvuši bezmantinieku mantas statusu caur Valsts ieņēmumu dienestu pārņem un tie tiek nodoti apsaimniekošanai Valsts akciju sabiedrībai (turpmāk VAS) „Valsts nekustamie īpašumi”, VAS „Latvijas Valsts meži” vai VAS „Privatizācijas aģentūra”, kas veic tālākās atsavināšanas darbības un norēķinās ar kreditoriem.⁸⁰

Rīcības mehānisms ar bezmantinieka mantu ir noteikts Ministru kabineta noteikumos Nr.315 „Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgās mantas uzskaitē,

---

⁷⁷ Krauze R., Gencs Z. Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības. Rīga: Mans īpašums, 1997, 46.lpp.

⁷⁸ Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.

⁷⁹ Likums „Par Valsts ieņēmumu dienestu”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.

⁸⁰ Tautsaimniecības komisija diskutē par izmaiņām bezmantinieka mantas atsavināšanas kārtībā. Saeimas preses dienests. 2012. 18. februāris. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19262-tautsaimniecibas-komisija-diskute-par-izmainam-bezmantinieka-mantas-atsavinasanas-kartiba> [aplūkots 20.03.2012.]

novērtēšana, realizācija un nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā”. Saskaņā ar šo noteikumu 26.3. apakšpunktu Valsts ieņēmumu dienesta reģionālās iestādes ar mantas aprakstes un novērtējuma aktu nodod valstij piekritīgo nekustamo īpašumu valsts akciju sabiedrības „Valsts nekustamie īpašumi” valdījumā, izņemot saskaņā ar likumu "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" privatizācijai nododamās valstij piekritīgās dzīvojamās mājas, valstij piederošās kopīpašuma daļas valsts un kādas citas personas kopīpašumā esošajās viendzīvokļa dzīvojamās mājās un dzīvokļu īpašumus, tos nodod attiecīgajai pašvaldībai īpašumā vai valsts aģentūrai "Būvniecības, enerģētikas un mājokļu valsts aģentūra" valdījumā tālākai privatizācijai vai atsavināšanai, pamatojoties uz Ministru kabineta rīkojumu, kā arī valstij piekritīgo valsts meža zemi (to nodod Vides ministrijas vai Zemkopības ministrijas valdījumā, ja zemi ieraksta zemesgrāmatā uz valsts vārda minēto ministriju personā) un valstij piekritīgo zemnieku saimniecību neapbūvētu zemi lauku apvidos (to savukārt nodod attiecīgajai pašvaldībai īpašumā, pamatojoties uz Ministru kabineta rīkojumu).⁸¹ Minētās institūcijas īpašumus uzskaita, apsaimnieko, un ja nepieciešams, atsavina.⁸²

Likuma „Par pašvaldībām” 21.p.17.pkt. paredz pašvaldības tiesības izlemt jautājumu par valstij piekritīgās mantas pārņemšanu pašvaldības īpašumā.⁸³ Kā norāda Talsu novada pašvaldības juridiskās nodaļas vadītāja G.Tālberga, diemžēl praksē ļoti ilgs laiks paiet līdz tiek pieņemts Ministru kabineta rīkojums par augstāk minēto valstij piekrītošo īpašumu nodošanu pašvaldībām. Ja neesot neviena ieinteresētā persona, tad valsts institūcijās vispār neviens neuzskata par svarīgu saprātīgā termiņā skatīt šādus jautājumus un pieņemt rīkojumus. Un tas ir viens no iemesliem, kura dēļ bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas process ir ļoti garš.⁸⁴

Autore vēlas norādīt arī uz likuma “Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” pārejas noteikumu 2.punktu, kurš nosaka, ka ikvienu valsts vai pašvaldības

---

⁸¹ „Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgās mantas uzskaitē, novērtēšana, realizācija un nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā”. Ministru kabineta 2006.gada 25.aprīļa noteikumi Nr.315 Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>

⁸² Finanšu ministrijas bezmantinieku mantas atsavināšanas likumprojekta pakete. Finanšu ministrija. 2011. Pieejams: titania.saeima.lv/LIVS/...nsf/0/.../Bezmantinieku%20prezentacija.pptx [aplūkots: 05.05.2012.]

⁸³ Likums „Par pašvaldībām”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994.

⁸⁴ Pēc konsultācijas ar Talsu novada pašvaldības juridiskās nodaļas vadītāju Guntru Tālbergu. 2012.gada 10.maijā.

dzīvojamo māju, kura līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai nodota ekspluatācijā, var atsavināt, vienīgi to privatizējot šajā likumā noteiktajā kārtībā.⁸⁵ Arī tā ir birokrātiska procedūra, kura prasa ievērojamu laiku.

Tālāku atsavināšanas procesu apgrūtina arī uzliktās aizlieguma zīmes, tas, ka īpašums ir jāieraksta zemesgrāmatā uz valsts vārda, kas turklāt prasa ne tikai laiku, bet arī papildus līdzekļus, jo jāveic inventarizācija.⁸⁶

Ņemot vērā nepieciešamību šo procesu padarīt vienkāršāku, ātrāku, lētāku un pēc iespējas noregulēt esošās nepilnības, tika pieņemts lēmums par grozījumu veikšanu patreizējā likumdevēja noteiktajā kārtībā.

---

⁸⁵ Likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju": LR likums, 1995.

⁸⁶ Finanšu ministrijas bezmantinieku mantas atsavināšanas likumprojekta pakete. Finanšu ministrija. 2011. Pieejams: titania.saeima.lv/LIVS/...nsf/0/.../Bezmantinieku%20prezentacija.pptx [aplūkots: 05.05.2012.]

3.GROZĪJUMI CIVILLIKUMĀ

Atsaucoties uz to, ka saskaņā ar Finanšu ministrijas pētījumu laika posmā no 2007.gada, Finanšu ministrija, Valsts ieņēmumu dienests un citas valsts pārvaldes iestādes aizvien biežāk saņēmušas notariālos aktus vai tiesas nolēmumus, ar kuriem kādas fiziskas personas pēc nāves atstātā manta tiek atzīta par bezmantinieka mantu, 2009. gada 25.novembrī ar finanšu ministra rīkojumu tika izveidota darba grupa, lai izstrādātu grozījumus normatīvajos aktos, kuri tika norādīti "Informatīvajā ziņojumā par bezmantinieka mantu un rīcība ar to kreditoru prasījumu apmierināšanai". Likumprojektu izstrādē piedalījās Finanšu ministrija kopīgi ar Tieslietu ministriju, Ekonomikas ministriju, Vides ministriju un Zemkopības ministriju, kā arī pārstāvji no Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes, Latvijas Zvērinātu notāru padomes un Latvijas Pašvaldību savienības.⁸⁷

Visupirms tiek norādīts uz nepieciešamību veikt grozījumus Civillikumā. Saskaņā ar Civillikuma 416.panta otro daļu gadījumā, kad manta ieguvusi bezmantinieku mantas statusu un ir piekritīga valstij, par parādiem valsts atbild tikai ar to mantu, kuru viņa tādā kārtā patiesi iegūst.⁸⁸ Kā jau autore iepriekš tika norādījusi, gadījumos, kad manta ir piekritīga valstij, nedarbojas universālsukcesijas princips un šajā gadījumā valstij nav pienākums segt mantojuma atstājēja parādus no saviem līdzekļiem. Par parādiem un citiem prasījumiem valsts atbild tikai mantojuma apmērā vai ar īpašuma atsavināšanas gadījumā iegūtajiem līdzekļiem. Likumprojekta autori paredz Civillikuma 416.panta otro daļu papildināt arī ar otro teikumu sekojošā redakcijā: „Valsts atzīst tikai tos parādus, kas kā kreditoru pretenzijas ir norādīti notariālajā aktā par mantojuma lietas izbeigšanu”.⁸⁹

Autore vēlas norādīt, ka norāde par to, ka valsts atzīst tikai tos parādus, kas kā kreditoru pretenzijas ir norādīti notariālajā aktā par mantojuma lietas izbeigšanu, ir pārāk vispārīga. Paredzētie likuma grozījumi nerada skaidrību par to, kas vērtēs un pārbaudīs

---

⁸⁷ Tihomirovs A.Informatīvais ziņojums par bezmantinieka mantu un rīcību ar to kreditoru prasījumu apmierināšanai. Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/FMIInfo_290909_bezmant.3509.docx [aplūkots: 14.04.2012.]

⁸⁸ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

⁸⁹ Likumprojekta „Grozījumi Civillikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(annotācija). Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/DE95D75082A1C554C2257960004BAE7A>

kreditoru pretenzijas, kādā apjomā kreditoru prasījumi būtu sedzami. Nav skaidrs, vai valsts, kurai bezmantinieku manta ir piekritīga, apmierinās visu kreditoru un visus prasījumus. Nav skaidrs, vai būs kāda institūcija, kas to veiks, vai tas būs tiesu izpildītājs, vai tā būs tiesa. Arī līdz šim neviens īsti šīs pretenzijas nepārbaudīja (arī Valsts ieņēmumu dienests šādu pārbaudi neveica). Bet, lai neizveidotos situācija, ka valsts apmierina tādas kreditoru prasības, kuras patiesībā nav apmierināmas, tas noteikti būtu jādara. Tāpēc autore vēlas izteikt priekšlikumu, ka attiecīgajā kārtībā būtu jāparedz, ka šīs kreditoru pretenzijas tiks pārbaudītas. Pēc autores domām, šāda funkcija būtu iekļaujama zvērinātu tiesu izpildītāju darba kompetencē (darba turpinājumā - par to, ka bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas funkcija tiks nodota zvērinātiem tiesu izpildītājiem). Zvērinātu tiesu izpildītāju likuma 74.pantā paredzētajos grozījumos noteikts, ka visas tiesu izpildītāju darbības tiks regulētas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.⁹⁰ Tātad plānotajos Ministru kabineta noteikumos, kas paredzēs kārtību, kādā zvērināti tiesu izpildītāji veiks bezmantinieku mantas atsavināšanu un kreditoru pretenziju apmierināšanu un atlikušo līdzekļu ieskaitīšanu valsts budžetā, jāiekļauj noteikums, ka tiesu izpildītājs arī veic kreditoru pretenziju pareizības pārbaudi. Attiecīgi no kā izrietētu nepieciešamība veikt grozījumus arī Tiesu izpildītāju likumā, lai tiesu izpildītājiem noteiktu šādu pienākumu. Pēc autores domām pretenziju pārbaude varētu notikt sekojoši – gan Ministru kabineta noteikumos, gan Tiesu izpildītāju likumā tiesu izpildītājiem paredzēt, kā obligātu pienākumu, pārliecināties, vai pieteiktās kreditoru pretenzijas ir apmierināmas, iepazīstoties ar mantojuma atstājēja un kreditoru starpā slēgtajiem līgumiem. Tā kā grozījumi būtu jāizdara virknē normatīvajos aktos, jāgroza vairākas tiesību normas, jāizstrādā speciāls regulējums, tas šajā bakalaura darbā nav ietverams.

Likums pietiekami skaidri norāda, ka valsts nav uzskatāma par mirušās personas mantinieku un saistību pārņēmēju pilnā apmērā, un par parādiem un citiem prasījumiem atbild tikai mantojuma apmērā.⁹¹ Par to prasījuma pieteicējam nekādas neskaidrības rasties nevarētu. Bet neviens normatīvais akts neparedz līgumsoda un procentu

---

⁹⁰Likumprojekta „Grozījumi Tiesu izpildītāju likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(annotācija).

Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/B0CE1D8DDE92C0AEC2257960004BDF42?>

⁹¹ Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.

pieauguma apstāšanās mantojuma atstājēja nāves gadījumā, ja manta pēc tam tiek atzīta par bezmantnieka mantu. Kā norāda Finanšu ministrijas juridiskās nodaļas juriskonsults A.Tihumorovs Finanšu Ministrijas informatīvajā ziņojumā, iestādes, kurām ir nodota bezmantnieku manta, ir saņēmušas iesniegumus ar lūgumiem samaksāt mantojuma atstājēja parādus līdz ar līgumsodiem.⁹²

Bet tā kā valsts, kas piespiedu kārtā pārņem bezmantnieka mantu un rūpējas par to, nav uzskatāma par mantojuma atstājēja mantinieku, un neuzņemas šīs papildu saistības un apgrūtinājumus, lai tiktu novērsta iespējamība, ka jautājumā attiecībā par līgumsodu un procentu maksājumiem ar prasījumu pieteicējiem varētu rasties strīds, kā arī šāda strīdus jautājuma nonākšanas tiesā iespējamība, likumā būtu jābūt arī skaidri noteiktam līgumsoda un procentu pieauguma apstāšanās faktam.

Šī iemesla dēļ likumprojekts paredz noteikt, ka Civillikuma 416.pants papildināms ar trešo daļu sekojošā redakcijā, kas nosaka, ka ar notariālā akta par mantojuma lietas izbeigšanu taisīšanas brīdi apstājas līgumsoda un procentu pieaugums. Vienlaikus likumprojekts paredz attiecīgo pantu papildināt arī ar ceturto daļu, kas nosaka, ka zemesgrāmatā ir ierakstāma atzīme, ka nekustamais īpašums ir atzīts par bezmantnieku mantu un attiecīgi piekritīgs valstij, saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 45.panta 8.punktu, kas noteic, ka atzīmju veidā ierakstāmi tiesību aprobežojumi un tiesību nodrošinājumi, kuriem citos likumos noteikts atzīmju veids.⁹³

Likumprojekta autori, Finanšu ministrija, norāda, ka nepieciešamība pārņemt un atsavināt bezmantnieku mantu, uz kuru nav pieteikušies mantojuma atstājēja mantinieki, visbiežāk tāpēc, ka ir pārāk liela parādu nasta, nav tipiska valsts pārvaldes funkcija.⁹⁴ Šajā sakarā tika pieņemts lēmums veikt grozījumus, kuri paredz Valsts ieņēmumu dienesta kā nodokļu administrācijai neraksturīgo funkciju nodot zvērinātiem tiesu izpildītājiem,

---

⁹² Tihumorovs A. Informatīvais ziņojums par bezmantnieka mantu un rīcību ar to kreditoru prasījumu apmierināšanai. 2009, 8.lpp. Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/FMInfo_290909_bezmant.3509.docx [aplūkots 14.04.2012.]

⁹³ Likumprojekta „Grozījumi Civillikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(annotācija). Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/DE95D75082A1C554C2257960004BAE7A>

⁹⁴ Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 9.p. valsts pārvalde Ministru kabineta vadībā pilda izpildvaras administratīvās funkcijas(valsts pārvaldes funkcijas), kas sastāv no atsevišķiem pārvaldes uzdevumiem un atbildības par to izpildi.

kuriem ir plaša pieredze piespiedu atsavināšanas darbību īstenošanā.⁹⁵ Saskaņā ar Zvērinātu tiesu izpildītāju likuma 3.pantu kopš 2003.gada valsts tiesas spriedumu izpildi un citu institūciju nolēmumu izpildi ir uzticējusi zvērinātiem tiesu izpildītājiem.⁹⁶

Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes izpilddirektore Guna Berlande norāda: „Šīs funkcijas pārņemšana būtiski neapgrūtinās un nepalielinās tiesu izpildītāju darba apjomu. Jo uz tiesu izpildītāju veicamā darba apjoma fona šādu procedūru skaits ir ļoti mazs.” Tomēr viņa arī piebilst, ka zvērināti tiesu izpildītāji piekrita pārņemt šo funkciju ar nosacījumu, ka procedūras kārtība netiks mainīta, ka tā būtībā būs tāda pati kā šobrīd Civilprocesa likumā esošā, saskaņā ar kuru arī notiek zvērinātu tiesu izpildītāju darbs.⁹⁷ Arī autore visnotaļ var piekrist, ka patiesībā šādu procedūru skaits nav liels. Ņemot vērā Finanšu ministrijas bezmantinieku mantas likumprojekta paketē norādīto bezmantinieku mantas pārņemšanas gadījumu skaitu gada ietvaros laika posmā no 2007.gada līdz 2011.gadam, šo procesu skaits nesasniedz pat 100 lietas gada laikā.⁹⁸ Tātad var piekrist, ka zvērinātu tiesu izpildītāju darba apjomu un noslogotību šādas funkcijas pārņemšana noteikti nepalielinās. Tā kā viens no iemesliem, kāpēc šī funkcija tiek nodota zvērinātiem tiesu izpildītājiem, tiek minēta plašā pieredze piespiedu atsavināšanas darbību veikšanā, par pamatotu autore uzskata arī uzstādīto nosacījumu, ka bezmantinieku mantas atsavināšanas procedūras kārtībai jāpaliek tādai pašai, kā šobrīd Civilprocesa likumā noteiktajai kārtībai, kādā zvērināti tiesu izpildītāji rīko izsoli īpašuma atsavināšanas nolūkā. Jo patiesībā tieši tas garantē to, ka vēl vienas funkcijas pārņemšana būtiski nenoslogos jau tā patiesībā diezgan noslogotos tiesu izpildītājus.⁹⁹ Respektīvi, tiesu izpildītājiem nav jāapgūst kāda jauna specifiska kārtība attiecībā uz atsavināšanas kārtību, tādējādi viņus pārlietu nenoslogojot.

Tiesu izpildītājs būs atbildīgs par tam pārvaldībā piešķirtās valstij piekritīgās bezmantinieku mantas apsaimniekošanu, pārvaldīšanu, realizāciju un bezmantinieku

---

⁹⁵ Tihomorovs A. Informatīvais ziņojums par bezmantinieka mantu un rīcību ar to kreditoru prasījumu apmierināšanai. 2009, 8.lpp. Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/FMInfo_290909_bezmant.3509.docx [aplūkots 14.04.2012.]

⁹⁶ Zvērinātu tiesu izpildītāju likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003.

⁹⁷ Konsultācija ar Zvērinātu tiesu izpildītāju Padomes izpilddirektori Gunu Berlandi. 2012.gada 9.maijā

⁹⁸ Finanšu ministrijas bezmantinieku mantas atsavināšanas likumprojekta pakete. Finanšu ministrija. 2011. Pieejams: titania.saeima.lv/LIVS/...nsf/0/.../Bezmantinieku%20prezentacija.pptx [aplūkots: 05.05.2012.]

⁹⁹ 2011.gada statistikas pārskats par Zvērinātu tiesu izpildītāju darbu Latvijā. Latvijas Zvērinātu notāru padome. 2012. Pieejams: <http://www.lzti.lv/lv/statistika/> [aplūkots: 10.05.2012.]

mantas statusa atzīšanu zemesgrāmatā.¹⁰⁰ Zvērināts tiesu izpildītājs pārņems, atsavinās šo mantu un pēc tam, kad būs segti ar uzturēšanu, pārņemšanu un atsavināšanu saistītie izdevumi, atlikušās summas izmaksās kreditoriem, kuri būs pieteikuši pretenzijas, pieņemot par to attiecīgu lēmumu, kuru iesniedz apstiprināšanai tiesai. Tālāk tiesa pieņems lēmumu par zvērināta tiesu izpildītāja lēmuma par kreditoru prasījumu sadalīšanu apstiprināšanu vai noraidīšanu. Par tiesas lēmumu kreditori varēs arī iesniegt blakus sūdzību. Pēc tiesas lēmuma stāšanās likumīgā spēkā zvērināts tiesu izpildītājs pārskaitīs attiecīgos naudas līdzekļus kreditoriem. Savukārt naudas līdzekļi, kas paliek pāri pēc atsavināšanas izdevumu un kreditoru prasījumu apmierināšanas tiks ieskaitīti valsts budžeta vispārējos ieņēmumos.¹⁰¹

Likumprojektā norādīts, ka gadījumos, ja zvērināts tiesu izpildītājs konstatē, ka visas vai daļas no notariālajā aktā minētās mantas izsolīšanas rezultātā iegūto līdzekļu var nepietikt, lai segtu mantas atsavināšanas izdevumu, vai mantu vispār objektīvu apstākļu dēļ nebūs iespējams pārdot, tad viņš piedāvā kreditoram izvēli – izslēgt bezmantnieka mantu no izsolāmās mantojuma masas vai to pārdot izsolē. Ja kreditors tomēr vēlēšies šo mantu izsolīt, tad viņam būs pienākums iemaksāt nodrošinājuma depozītu tiesu izpildītāja kontā, kas segtu bezmantnieka mantas izsoles rīkošanas izdevumus. Savukārt, ja kreditors piekrīt tiesu izpildītāja priekšlikumam neatsavināt bezmantnieka mantu, tad šī manta tiek izslēgta no mantojuma masas saraksta, uz kuru var vērst kreditoru pretenzijas. Kustamā manta tiktu iznīcināta, bet nekustamais īpašums tiktu nodots VAS „Valsts nekustamie īpašumi”. Ja visas bezmantnieka masas vērtība nesedz ar tās atsavināšanu saistītos izdevumus, tad kreditoru prasījumi uzskatīti par dzēstiem.¹⁰² Pēc autores domām, šāda kārtība ne tikai pasargās tiesu izpildītājus no finansiāla riska, bet arī atsijās tos gadījumus, kad procedūra notiek tikai notikšanas pēc.

---

¹⁰⁰Likumprojekta „Grozījumi Tiesu izpildītāju likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).2011.Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/B0CE1D8DDE92C0AEC2257960004BDF42> [aplūkots: 15.04.2012.]

¹⁰¹Turpat.

¹⁰² Likumprojekta „Grozījumi Civillikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(anotācija). Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/DE95D75082A1C554C2257960004BAE7A>

Tajā pat laikā, funkciju pārņemot zvērinātiem tiesu izpildītājiem, valstij un pašvaldībām saglabāsies pirmās izvēles tiesības. Finanšu ministrija ir ņēmusi vērā pašvaldību un valsts iestāžu vēlmi pārliecināties, ka netiek atsavināti īpašumi, kuri varētu tikt izmantoti pārvaldes funkciju īstenošanai. Respektīvi, pirms tiesu izpildītājs uzsāk īpašuma atsavināšanas procesu, vispirms tiek dota iespēja valsts un pašvaldību iestādēm iegūt šo īpašumu savā īpašumā. Šajā sakarā grozījumi paredz, ka notārs notariāla akta kopiju nosūta arī pašvaldībai, kuras teritorijā atrodas nekustamais īpašums un valsts institūcijai, kura atbild par attiecīgā nekustamo īpašumu veida apsaimniekošanu – par meža zemi – Zemkopības ministrijai, par zemi īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, par pārējo nekustamo īpašumu – VAS „Valsts nekustamie īpašumi”.¹⁰³ Desmit darba dienu laikā no notariāla akta kopijas saņemšanas valsts iestāde vai pašvaldība vēršas pie zvērināta tiesu izpildītāja ar lūgumu veikt nekustamā īpašuma novērtējumu, lai divdesmit darba dienu laikā pēc novērtējuma saņemšanas informētu zvērinātu tiesu izpildītāju par savu lēmumu attiecībā uz bezmantnieka mantas pārņemšanu valsts vai pašvaldības īpašumā, sedzot kreditoru prasījumus nekustamā īpašuma novērtējuma apmērā.¹⁰⁴

Pēc autores domām, šis aspekts ir ļoti būtisks. Jo ir jāsaglabā iespēja pašvaldībām izvērtēt iespējamo nepieciešamību iegūt šo bezmantnieku mantu savā īpašumā savu funkciju realizēšanai, bez piedalīšanās izsolē kopā ar citām personām. Piemēram, gadījumos, kad bezmantnieku manta ir nekustamais īpašums, šāds īpašums sekmīgi var tikt realizēts pašvaldību dzīvojamajā fondā. Pašvaldība uz šo dzīvojamo fondu var pieņemt lēmumu to saglabāt savā īpašumā, lai sniegtu palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā iedzīvotājiem, kuri paši nespēj sevi nodrošināt ar mājokli (krīzes situācijā nonākušām personām, sociāli maznodrošinātām personām, no ieslodzījuma vietām atbrīvotām personām utml.). Tāpat arī zemes un meža resursi var būt noderīgi pašvaldībai tās autonomo funkciju realizācijai. Pašvaldībai, izstrādājot pašvaldības teritorijas

---

¹⁰³Likumprojekta "Grozījumi Notariāta likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(annotācija). Finanšu ministrija. 2011. Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/TManot_260312_notariats.345.docx

¹⁰⁴B.a. Saeima konceptuāli atbalsta jauno kārtību bezmantnieku mantas pārņemšanai. LETA. 2012. 19.janvāris. Pieejams: <http://www.diena.lv/bizness/ipasums/saeima-konceptuali-atbalsta-jauno-kartibu-bezmantnieku-mantas-parnemsanai-13926556> [aplūkots 15.04.2012.]

attīstības programmu un teritorijas plānojumu¹⁰⁵, attiecīgie zemes resursi var tikt izmantoti apbūvei.

Piemērs tam, ka pašvaldībām par bezmantinieku mantu atzīti īpašumi var būt nepieciešami to autonomo funkciju veikšanai: Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas spriedums lietā Nr. C-27109004. Šajā lietā sevišķā tiesāšanās kārtībā tiek izskatīts pieteikums par juridiska fakta konstatēšanu - nekustamā īpašuma Talsos Anša Lerha Puskaiša ielā 11, kas sastāv no divām ēkām - dzīvojamās mājas un šķūņa-, atzīšanu par bezmantinieka mantu. Pieteikumā norādīts, ka minētā nekustamā īpašuma īpašniece ir mirusi un mantinieki nav iesnieguši pieteikumu apstiprināties mantojuma tiesībās uz atstāto mantojumu, tajā skaitā šo nekustamo īpašumu. Pieteicējs norāda, ka tā kā Talsu pilsētas dome nav spējīga sniegt palīdzību dzīvokļu jautājumā visām personām, kurām tā nepieciešama, bet īpašums Talsos, Anša Lerha-Puskaiša ielā 11 netiek apsaimniekots un apdzīvots, konstatēt juridisko faktu, ka šis īpašums ir bezmantinieku manta, lai minēto nekustamo īpašumu nodotu īpašumā Talsu pilsētas domei. Tiesa nosprieda pieteikumu apmierināt pilnībā-konstatēt juridisko faktu, ka šis īpašums ir bezmantinieku manta, kas piekrīt valstij. Likuma „Par pašvaldībām” 21.p.17.pkt. paredz pašvaldības tiesības izlemt jautājumu par valstij piekritīgās mantas pārņemšanu pašvaldības īpašumā.¹⁰⁶ Attiecīgi juridiskā fakta konstatēšanas rezultātā varēja tikt veikti pasākumi minētā nekustamā īpašuma nodošanai pašvaldības īpašumā. Pēc nekustamā īpašuma iegūšanas savā īpašumā pašvaldība varēja sniegt palīdzību dzīvokļu jautājuma risināšanā un nodot īpašumu privatizācijai.¹⁰⁷ Pēc autores domām šis kāzuss ir uzskatāms piemērs tam, ka bezmantinieku manta var tikt veiksmīgi realizēta tā, lai sniegtu palīdzību grūtībās nonākušām personām.

Finanšu ministrija bezmantinieku mantas atsavināšanas likumprojektā norāda, ka pats galvenais, kas tiks panākts ar šiem grozījumiem ir tas, ka tiks atvieglots valsts īpašumu pārvaldošo institūciju darbs, jo ir plānots, ka zvērināti tiesu izpildītāji varētu pārņemt un atsavināt bezmantinieka mantu ātrāk. Tāpat, balstoties uz VAS "Valsts

---

¹⁰⁵ Saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 14.panta 2.d.1.pkt.pašvaldībām ir pienākums izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu.

¹⁰⁶ Likums „Par pašvaldībām”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994.

¹⁰⁷ Rīgas pilsētas centra rajona tiesas 2004.gada 21.jūnija spriedums lietā Nr. C-27109004 (2004)

nekustamie īpašumi" un VAS "Privatizācijas aģentūra" veiktajiem aprēķiniem, ir konstatēts, ka zvērinātiem tiesu izpildītājiem bezmantinieka mantas atsavināšanas procedūra ir lētāka. Piedāvātie grozījumi arī uzlabos kreditoru prasību apmierināšanu.¹⁰⁸

Jāpiekrīt, ka no birokrātiskās procedūras viedokļa raugoties, grozījumi, funkcijas nodošana zvērinātiem tiesu izpildītājiem vērtējama pozitīvi. Patreizējā situācijā procedūrā ir iesaistītas vairākas valsts pārvaldes iestādes, iestādēm ir jāaiziet gara birokrātiska procedūra, nepieciešams pasūtīt nekustamā īpašuma vērtēšanu, jāpieņem dažādi kritēriji attiecībā uz nekustamā īpašuma vērtēšanu – tas viss atsavināšanas procedūru nevajadzīgi paildzina. Turklāt šīs procedūras ietvaros valsts pārvaldes un pašvaldības iestādes veic tām netipisku funkciju īstenošanu. Savukārt zvērināti tiesu izpildītāji visnotaļ ir daudz kompetentāki visos atsavināšanas procedūras jautājumos, tā ir viņu ikdiena – kārtot šādas procedūras attiecībā uz nekustamā īpašuma pārdošanu, jo saskaņā ar Civilprocesa likumu un Tiesu izpildītāju likuma 73.pantu tā ir viena no pamatfunkcijām, ko tiesu izpildītāji veic savā darbā.¹⁰⁹ Un atšķirībā no valsts pārvaldes iestādēm, kurām visu lēmumu pieņemšanā jāaiziet gara birokrātiska procedūra, zvērināti tiesu izpildītāji visus lēmumus pieņem vienpersoniski. Iepriekš minētā sakarā, procedūras izpilde tiešām tiktu padarīta ātrāka. Turklāt kā norāda Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes izpilddirektore G.Berlande tiesu izpildītājs savā darbā ievēro principu - īpašuma novērtēšana atbilstoši tā reālajai cenai, bet pārdošana - par tā augstāko cenu.¹¹⁰ Arī autore piekrīt, ka tas, ka zvērināti tiesu izpildītāji savā darbībā vadās pēc šāda principa, nodrošinās to, ka atsavināšanas procedūrā tiks panākts visizdevīgākais variants, lai apmierinātu kreditoru prasījumus.

Bet, lai visi šie pozitīvie aspekti varētu realizēties paredzētajām izmaiņām un kārtībai ir jābūt nepārprotami skaidrai un noregulētai. Šajā sakarā jānorāda uz šobrīd vēl esošajām neskaidrībām.

Likumprojekts paredz noteikt Civillikuma pārejas perioda noteikumus. Pirmkārt, lai nodrošinātu tās mantas, kas par bezmantinieku mantu atzīta un zemesgrāmatā reģistrēta uz valsts vārda līdz 2012.gada 29. februārim atsavināšanu, nosakot, ka šāda

---

¹⁰⁸ Lejniece I. Top izmaiņas bezmantinieku mantas atsavināšanā. Latvijas Vēstneša portāls. 2012. 6.februāris. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/?menu=doc&id=243680> [aplūkots 15.04.2012.]

¹⁰⁹ Tiesu izpildītāju likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003.

¹¹⁰ Konsultācija ar Zvērinātu tiesu izpildītāju Padomes izpilddirektori Gunu Berlandi. 2012.gada 9.maijā.

mantas atsavināma un kreditoru prasījumi apmierināmi saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem, kas izdoti saskaņā ar 416.p. ceturto daļu (pārejas noteikumos norādītais datums noteikti tiks mainīts, sakarā ar to, ka grozījumus bija paredzēts pieņemt 2012.gada 1.martā, taču tas vēl nav noticis un tie vēl nav nonākuši līdz 2. Saeimas lasījumam). Savukārt pārejas noteikumu 2.punkts paredz, ka nekustamā īpašuma valdītājam(valsts iestādei vai valsts akciju sabiedrībai), kurš bezmantinieku mantu – nekustamo īpašumu – labticīgi ieguvis līdz 2012.gada 29.februārim, to atsavinot, no nekustamā īpašuma atsavināšanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem zvērināts tiesu izpildītājs atlīdzina ieguldījumus un zaudējumus. Nekustamā īpašuma valdītājs neatbild par mantas vai tās vērtības samazinājumu, ja valdītājs ir rīkojies kā labs saimnieks. Un pagaidām likumprojekta anotācijā ir noteikts, ka šādu izmaksu atlīdzināšana no atsavināšanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem ir samērojama ar kreditoru prasījumiem gadījumos, kad nekustamo īpašumu būtu pārņēmis arī kāds no kreditoriem, un arī šai personai būtu radušies izdevumi.¹¹¹

Autore vēlas norādīt, ka Saeima vēl nav pieņēmusi galīgo lēmumu nedz par pašiem likumprojekta paketē paredzētajiem grozījumiem, nedz par deleģējuma apjomu Ministru kabinetam. Saskaņā ar kārtību, kāda noteikta Ministru kabineta noteikumos „Ministru kabineta kārtības rullis” Ministru kabineta noteikumu pieņemšanai, attiecīgie Ministru kabineta noteikumi tiek izstrādāti laikā, kamēr Saeima pieņem galīgo lēmumu attiecībā uz likuma grozījumu pieņemšanu un tie stāsies spēkā vienlaicīgi ar likumu.¹¹²Autore piekrīt Zvērinātu notāru padomes juridiskās nodaļas vadītājas Ditas Reliņas, kura arī bija viena no Finanšu ministrijas izveidotās darba grupas(lai izstrādātu grozījumus normatīvajos aktos saistībā ar bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas procedūru) dalībniecēm, paustajam viedoklim, ka Saeima vēl joprojām īsti nespēj pieņemt to, ka ar valsts īpašumā esošu mantu rīkosies zvērināti tiesu izpildītāji, kas savu darbību veic, balstoties uz brīvas juridiskās profesijas principiem, nevis valsts vai pašvaldības iestādes(lai gan saskaņā ar Zvērinātu tiesu izpildītāju likuma 5. pantu

---

¹¹¹ Likumprojekta „Grozījumi Civillikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(anotācija).

Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011. 7.decembrī. Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/DE95D75082A1C554C2257960004BAE7A>

¹¹² „Ministru kabineta kārtības rullis” Ministru kabineta 2009. gada 7. aprīļa noteikumu Nr. 300. Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>

savā amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām¹¹³). Un šī iemesla dēļ grozījumi tālāk par 1.lasījumu vēl nav tikuši.¹¹⁴

Jebkurā gadījumā Civillikuma pārejas noteikumi ir vērtējami kritiski. Pārejas noteikumi ir pārāk vispārīgi un nekonkrēti. Pirmkārt, uzsāktas bezmantinieku mantas procedūras ir dažādās procesa stadijās, un nav skaidra kārtība par to, kas notiks ar jau iesāktām procedūrām, respektīvi, kā tiesu izpildītājs reāli praksē pārņems procedūru tās vidū. Attiecībā uz pārejas noteikumu 2.punktu, jānorāda, ka tiesu izpildītājs kaut ko atlīdzināt tā vienkārši nevar. Šādos gadījumos būtu nepieciešams iesniegt kādu pamatojumu, pierādījumus, uz kuru pamata tiesu izpildītājam var rasties pienākums atlīdzināt ieguldījumus vai zaudējumus.

Pēc autore domām, piedāvātā Civillikuma 416.panta 2.pārejas punkta redakcija būtu jāizsaka sekojoši: „Nekustamā īpašuma valdītājam(valsts iestādei vai valsts akciju sabiedrībai), kurš bezmantinieku mantu – nekustamo īpašumu – labticīgi ieguvis to atsavinot, iesniedzot iesniegumu par veiktajiem ieguldījumiem un radušajiem zaudējumiem, no nekustamā īpašuma atsavināšanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem zvērināts tiesu izpildītājs atlīdzina ieguldījumus un zaudējumus.” Attiecīgais iesniegums, kurā būtu konkrēti norādīta ieguldījumu veikšanas nepieciešamība un iemesli, kā arī zaudējumu rašanās pamats, būtu dokuments, uz kura pamata un kuru izvērtējot tiesu izpildītājs izmaksā atlīdzību no atsavināšanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem konkrētajā situācijā.

Pārejas noteikumiem ir jābūt detalizētākiem. Bet detalizētāku kārtību paredzēts noteikt ar Ministru kabineta noteikumiem. Saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 7. aprīļa noteikumu Nr. 300 „Ministru kabineta kārtības rullis” 234. punktu, tiesību aktu projektu izstrāde notiek pēc tam, kad ir pieņemts un izsludināts likums, kas paredz deleģējumu Ministru kabineta noteikumu izstrādei.¹¹⁵ Finanšu ministrijas juridiskās nodaļas vadītāja Līga Vucēne norāda, ka parasti, Ministru kabineta noteikumu projekta izstrāde tiek uzsākta pēc tam, kad likumprojekts, kurā ir deleģējums Ministru kabinetam

¹¹³ Zvērinātu tiesu izpildītāju likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003.

¹¹⁴ Konsultācijas ar Zvērinātu notāru padomes juridiskās nodaļas vadītāju Ditu Reliņu. 2012.gada 14.maijā

¹¹⁵ „Ministru kabineta kārtības rullis” Ministru kabineta 2009. gada 7. aprīļa noteikumu Nr. 300. Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>

izdot Ministru kabineta noteikumus, ir pieņemts Saeimā divos vai trīs lasījumos (atkarībā no likumprojekta steidzamības). Diemžēl t.s. bezmantinieku mantas likumprojekti Saeimā šobrīd ir atbalstīti tikai 1. lasījumā. Komisijās pat nav tikuši izskatīti priekšlikumi, kas ir iesniegti uz otro lasījumu. Ministru kabineta noteikumu izstrāde tiks uzsākta tikai tad, kad būs zināma un Saeimā atbalstīta Ministru kabineta noteikumu deleģējuma redakcija. Ministru kabineta noteikumu projekta izstrādes uzsākšana, pirms nav uzdevums Ministru kabinetam, kuru sniedz tikai likumdevējs – Saeima, neesot lietderīga.¹¹⁶

Tomēr autore tam piekrist nevar. Pagaidām par to, kas un kā vispār ir plānots darīt, ieskatu var gūt vienīgi likumprojektā „Par grozījumiem Tiesu izpildītāju likumā” pielikumā pievienotajās shēmas. Bet arī tur pilnīga skaidrība vēl nav rodama. Likumā paredzēto grozījumu pantu redakcijā noteiktais ir ļoti vispārīgs, bet tieši Ministru kabineta noteikumi būs tie, kas ieviesīs detalizētāku skaidrību par paredzēto kārtību, tāpēc uzsākt šo noteikumu projekta izstrādi pēc iespējas savlaicīgi būtu lietderīgi. Jo tas, ka noteikumu projekta izstrāde netiek savlaicīgi uzsākta noved pie tā, ka mēs pat nevaram pilnīgi skaidri un pilnīgi pārliecināti atbildēt, vai grozījumi, kas tiek piedāvāti palīdzēs un uzlabos esošo situāciju saistībā ar bezmantinieku mantu lietu kārtošānu. Jo atbilde uz šo jautājumu ir Ministru kabineta noteikumos, kas nosaka procedūras kārtību, bet kuri tiks izstrādāti pēc likumu grozījumu pieņemšanas, un stāsies spēkā vienlaicīgi ar likumiem. Bet šādai pārliecībai būtu jābūt pilnīgi drošai un neapšaubāmai jau tagad.

Kā vēl vienu neskaidrību var norādīt sekojošo: likumprojekta anotācijā tiek norādīts, ka gadījumā, ja bezmantinieka manta atradīsies dažādu apgabaltiesu darbības teritorijās, zvērināts tiesu izpildītājs, kura lietvedībā atradīsies notariālā akta izraksts, mantas atsavināšanu veiks sadarbībā ar zvērinātu tiesu izpildītāju, kura teritorijā atradīsies manta.¹¹⁷ Saskaņā ar Zvērinātu tiesu izpildītāju likuma 4.pantu zvērināti tiesu izpildītāji ir tiesu sistēmai piederīgas personas, kuras pastāv pie apgabaltiesām. Šī likuma 71.pants nosaka, ka zvērināts tiesu izpildītājs veic amata darbības tās apgabaltiesas

---

¹¹⁶ Konsultācija ar Finanšu ministrijas Tiesību aktu departamenta juridiskās nodaļas vadītāju Līgu Vucēni. 2012.gada 10.maijā.

¹¹⁷ Likumprojekta „Grozījumi Civillikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(anotācija). Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011. 7.decembrī. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/DE95D75082A1C554C2257960004BAE7A>

darbības teritorijā, pie kuras viņš pastāv.¹¹⁸ Respektīvi, tiesu izpildītājs var darboties tikai amata vietai noteiktajās robežās(iecirknī). Bet saskaņā ar Civilprocesa likuma 549.panta 3.daļu izņēmuma gadījumos, kad tiesu izpildītājam jāveic izpildu darbības ārpus sava iecirkņa robežām, kā arī attiecībā uz parādnieku, kura dzīves vieta(juridiskajām personām-juridiskā adrese) ir citā iecirknī, tiesu izpildītājs sprieduma izpildi veic saziņā ar attiecīgā iecirkņa tiesu izpildītāju kārtībā, kuru nosaka Ministru kabinets.¹¹⁹ Saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 72.pantu saziņa attiecīgajos gadījumos izpaužas sekojoši: tiesu izpildītājs nosūta attiecīgā iecirkņa tiesu izpildītājam paziņojumu par sprieduma izpildi ārpus iecirkņa robežām un uzsāk izpildes darbību veikšanu.¹²⁰ Savukārt praksē, kā norāda Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes izpilddirektore, tālāk zvērināti tiesu izpildītāji vadoties pēc Tieslietu ministrijas instrukcijas "Kārtība, kādā izpildu darbības veicamas amata darbības iecirknī, kas nesakrīt ar parādnieka dzīvesvietu vai atrašanās vietu (juridisko adresi) (sazināšanās kārtība, veicot sprieduma izpildi ārpus sava iecirkņa robežām), un kārtība, kādā veicamas darbības attiecībā uz agrāk apķīlāto mantu", kura patiesībā 2006.gadā ir spēku zaudējusi.¹²¹

Rodas jautājums, kā paredzēts notikt likumprojektā paredzētajai zvērinātu tiesu izpildītāju sadarbībai bezmantinieku mantas atsavināšanas gadījumos, kad šāda manta atradīsies dažādu apgabaltiesu teritorijās? Vai likumprojekta autori ar to domājuši tādu pašu saziņu, kā līdz šim pastāvošajā kārtībā, gadījumos, kad tiesu izpildītājam jāveic darbības ārpus sava iecirkņa robežām?

No terminoloģijas viedokļa raugoties starp jēdzieniem pastāv atšķirība. Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca terminam „sazināties” sniedz sekojošu skaidrojumu: „savstarpēji apmainīties ar informāciju, reaģēt vienam uz otra, citam uz cita darbību”.¹²² Savukārt ar jēdzienu „sadarbība” tiek saprasta: „kopīga saistība; darbība un savstarpējs atbalsts kopīgu mērķu sasniegšanai”.¹²³ Tātad jēdziens sadarbība ir plašāks, un ietvertu ne tikai informācijas apmaiņu (paziņojuma nosūtīšana), bet arī reālu kopīgu darbību

¹¹⁸ Zvērinātu tiesu izpildītāju likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003.

¹¹⁹ Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1999.

¹²⁰ Zvērinātu tiesu izpildītāju likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003.

¹²¹ Konsultācija ar Zvērinātu tiesu izpildītāju Padomes izpilddirektori Gunu Berlandi. 2012.gada 9.maijā.

¹²² Autoru kolektīvs. Latviešu valodas vārdnīca. 3000 pamatvārdu un to skaidrojums. Rīga: Izdevniecība „Avots”, 2006, 977.lpp.

¹²³ Turpat, 931.lpp.

veikšanu viena procesa ietvaros. Šobrīd starp tiesu izpildītājiem nekāda sadarbība nenotiek. Izpildu darbības drīkst veikt tikai izpildu lietas ietvaros, pamatojoties uz izpildu dokumentu.¹²⁴ Viss darbs notiek pie pašiem zvērinātiem tiesu izpildītājiem uz vietas; nevar izmantot no citiem zvērinātiem tiesu izpildītājiem nedz līgumus, pieredzi, lietvedību, grāmatvedību, nedz tehniku, programmatūru, pieslēgumus reģistriem, abonēšanas maksas utt. Līdz ar to ir atšķirīgas grāmatvedības, uzskaites, pieslēgumu, lietvedības sistēmas. Turklāt katrā iecirknī ir savas specifikas, kuras pārzina tikai attiecīgā iecirkņa zvērināts tiesu izpildītājs.¹²⁵ Kā norāda Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes izpilddirektore G.Berlande tiesu izpildītājiem uz doto brīdi nav skaidrs, kas tieši tiek izprasts ar terminu sadarbība un kā tā izpaudīsies.

Pēc autores domām ar šādu sadarbību varētu tikt izprasta izpildu lietas dalīšana, uzdevumu došana citam zvērinātam tiesu izpildītājam. Respektīvi, attiecībā uz bezmantinieku mantas atsavināšanu, izsoles rīkošanu, kreditoru prasījumu apmierināšanu. Ja arī likumprojektā paredzētajos grozījumos ar terminu sadarbība ir izprasts sekojošais. Tad šādi sadarbībai neapšaubāmi būtu jābūt regulētai normatīvajā aktā. Piemēram, kā tiek pieņemti lēmumi, kādi lēmumi ir saistoši, par finanšu sadalījumu, par to vai tiks nesta solidāra atbildība, vai nē, utml. Galu galā saskaņā ar no likuma izrietošo neatkarības principu, tiesu izpildītāji ir pakļauti vienīgi likumam un šobrīd visus lēmumus pieņem vienpersoniski un starp lēmumiem nepastāv nekādas hierarhiskās struktūras.¹²⁶ Turklāt tik konceptuālām lietām, būtu jābūt ietvertām nevis Ministru kabineta noteikumos, bet gan Civilprocesa likumā.

Pretējā gadījumā ir jāizvērtē termina sadarbība piemērotība, respektīvi, šādu terminu nevajadzētu lietot.

Galu galā autore nonāk pie secinājuma, ka, kaut arī saskaņā ar esošo kārtību, Ministru kabinetam uz doto mirkli vēl nav obligāts tāds pienākums, kā uzsākt plānoto noteikumu izstrādi, detalizēta paredzētās kārtības regulējuma neesamība ir tā, kas noved pie situācijas, ka vēl pastāv zināmas neskaidrības saistībā ar bezmantinieku mantu lietu

---

¹²⁴ Zvērinātu tiesu izpildītāju likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003.

¹²⁵ Peičs E., Par valsts nozīmes reģistru izmantošanas iespējām tiesas spriedumu izpildei un kontrolei, panākot efektīvāku valsts finansējuma izlietojumu. Tieslietu ministrijas pētījums, 2007., 15.lpp.

¹²⁶ Zvērinātu tiesu izpildītāju likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003.

kārtošanu. Bet pieņemot grozījumus esošajā tiesiskajā kārtībā, šādas rīcības galvenais mērķis ir novērst esošās nepilnības, uzlabot konkrētās jomas tiesisko regulējumu, rast vispiemērotāko un pareizāko risinājumu.

Ne tikai likumprojektā par Civillikuma grozījumiem pārejas noteikumi paredz Ministru kabineta noteikumu, kas paredzēs kārtību, kādā zvērināti tiesu izpildītāji veiks bezmantinieku mantas atsavināšanu un kreditoru pretenziju apmierināšanu un atlikušo līdzekļu ieskaitīšanu valsts budžetā, izdošanu. Arī likumprojektā par Tiesu izpildītāju likuma grozījumiem paredzēts, ka lai reglamentētu zvērinātu tiesu izpildītāju darbību saistībā ar bezmantinieku mantu, nepieciešams arī papildināt Tiesu izpildītāju likumu, paredzot deleģējumu Ministru kabinetam noteikt bezmantinieka (valstij piekritīgās) mantas uzskaites novērtēšanas, realizācijas (tai skaitā pārdošanas) kārtību, kā arī kreditoru prasījumu apmierināšanas, kārtību paredzot to, ka minētās darbības veiks zvērināts tiesu izpildītājs.¹²⁷

Tiesu izpildītāju likums nav vienīgais, kurā arī plānots veikt grozījumus. Līdz ar likumprojektu „Grozījumi Civillikumā” attiecībā uz bezmantinieku mantas tiesību institūtu vienotā paketē Saeimā tika iesniegti arī „Grozījumi Komerclikumā”, „Grozījumi Notariāta likumā”, „Grozījums Meža likumā”, „Grozījums likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, „Grozījumi likumā „Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām” un „Grozījumi Publiskas personas mantas atsavināšanas likumā”.¹²⁸ Taču darba ierobežojošā apjoma dēļ, lai varētu veikt pilnvērtīgu Civillikumā paredzēto grozījumu analīzi, darbā pārējo iepriekš minēto likumu grozījumu sīkāka analīze netiks veikta.

Visam autore kā risinājumu redz vienīgi savlaicīgu detalizētas kārtības izstrādi, lai tiktu novērsta ikviena neskaidrība un iespējamība, ka plānotie grozījumi nesniegs patiesi pilnīgu esošās situācijas uzlabojumu. Konkrētajā gadījumā tas ir Ministru kabineta kompetencē, uzsākot darbu pie plānoto Ministru kabineta noteikumu izstrādes. Savukārt

---

¹²⁷ Likumprojekta „Grozījumi Tiesu izpildītāju likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(annotācija). Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011. 7.decembrī. Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/B0CE1D8DDE92C0AEC2257960004BDF42>

¹²⁸ Likumprojekta „Grozījumi Civillikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(annotācija). Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011. 7.decembrī. Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/DE95D75082A1C554C2257960004BAE7A>

Saeimas uzdevums ir pēc iespējas savlaicīgāk dot Ministru kabinetam attiecīgo deleģējumu noteikumu izstrādes uzsākšanai.

Aptaujājot gan notāru, gan tiesu izpildītāju nozares pārstāvjus, autores viedoklis ir izkristalizējies sekojošs. Tomēr neskatoties uz paredzēto grozījumu vispārīgumu, sagaidot detalizētākas kārtības regulāciju no plānotajiem Ministru kabineta noteikumiem, kopumā izstrādātie grozījumi, bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas funkcijas nodošana tiesu izpildītājiem vērtējama pozitīvi. Respektīvi, esošā normatīvajos aktos paredzētā kārtība tiks uzlabota, kā rezultātā tiks panākta optimālāka procesa norise.

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Gadījumos, kad „klusējošais” mantinieks pēc mantojuma pieņemšanas termiņa ceļ pretenzijas, norādot, ka mantojums atradies viņa faktiskajā valdījumā un uzskatāms, ka viņš to tika pieņēmis, netiek pārbaudīta šo pretenziju pareizība. Jautājums par mantojuma atrašanos faktiskajā valdījumā tiek ļoti plaši interpretēts un veidojas tiesiska nenoteiktība. Attiecīgi var rasties situācija, ka pēc mantojuma prasības celšanas, manta, kura tika atzīta par bezmantinieku mantu, būs jāatgriež mantiniekam vai jāatlīdzina atsavināšanas rezultātā gūtie ienākumi. Autore kā priekšlikumu risinājumam šādai tiesiskajai nenoteiktībai ierosinātu pārņemt anglo – sakšu tiesību sistēmā paredzēto kārtību, kurā vispār netiek paredzēta mantojuma pieņemšana vai atraidīšana.

2. Bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas funkcijas nodošana tiesu izpildītājiem vērtējama pozitīvi. Jo tiks panākta optimālāka un ātrāka bezmantinieku mantas pārņemšanas un atsavināšanas procedūras norise. Un tā kā atsavināšanas procedūru veikšana, izsoļu rīkošana ir zvērinātu tiesu izpildītāju ikdiena un tā kā īpašumu atsavināšanas procedūras kārtība paliks tāda pati kā līdz šim Civilprocesa likumā noteiktā, turklāt tā kā bezmantinieku lietu skaits nepārsniedz pat 100 lietas gadā, funkcijas pārņemšana būtiski neapgrūtinās un nepalielinās zvērinātu tiesu izpildītāju darba apjomu.

3. Autonomo pārvaldes funkciju veikšanas nolūkā, ir būtiski saglabāt pašvaldībām iespēju iegūt bezmantinieku mantu savā īpašumā.

4. Civillikuma grozījumos paredzētajiem Ministru kabineta noteikumiem, kuri vēl tiks izstrādāti, būtu jāparedz, ka zvērinātu tiesu izpildītāju kompetencē ir arī attiecībā pret bezmantinieku mantu pieteikto kreditoru pretenziju pārbaudīšana. Pēc autores domām pretenziju pārbaude notiktu sekojoši – gan Ministru kabineta noteikumos, gan attiecīgi arī Tiesu izpildītāju likumā tiesu izpildītājam paredzēt, kā obligātu pienākumu, pārliecināties, vai pieteiktās kreditoru pretenzijas ir apmierināmas, iepazīstoties ar mantojuma atstājēja un kreditoru starpā slēgtajiem līgumiem.

5. Lai tiesu izpildītājam rastos pienākums atlīdzināt nekustamā īpašuma valdītājam ieguldījumus vai zaudējumus, jābūt iesniegtam pamatojumam, pierādījumiem. Tāpēc Civillikumā paredzētie grozījumi - 416.p. 2.pārejas punkts būtu jāizsaka šādā redakcijā: „Nekustamā īpašuma valdītājam (valsts iestādei vai valsts akciju sabiedrībai), kurš bezmantinieku mantu – nekustamo īpašumu – labticīgi iegūvis to atsavinot, iesniedzot iesniegumu par veiktajiem ieguldījumiem un radušajiem zaudējumiem, no nekustamā īpašuma atsavināšanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem zvērināts tiesu izpildītājs atlīdzina ieguldījumus un zaudējumus.”

6. Šobrīd starp tiesu izpildītājiem nekāda sadarbība nenotiek. Jēdziens „sadarbība” ir plašāks, nekā līdz šim gadījumos, kad tiesu izpildītājam jāveic darbības ārpus sava iecirkņa robežām lietotais termins „saziņa”, un ietvertu ne tikai informācijas apmaiņu (paziņojuma nosūtīšana), bet arī reālu kopīgu darbību veikšanu viena procesa ietvaros. Tāpēc šādai sadarbībai neapšaubāmi būtu jābūt regulētai normatīvajā aktā. Turklāt tik konceptuālām lietām, būtu jābūt ietvertām nevis Ministru kabineta noteikumos, bet gan Civilprocesa likumā.

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.

Literatūra.

1. Birziņa L. Romiešu tiesības, Rīga: Poligrāfists, 1997
2. Briedis. V. Mantojuma pieņemšana un mantojuma atraidīšana. Rīga: b. i., 1939.
3. Civiltiesības. Pēc doc. A.Būmaņa k-ga lasītām lekcijām LU 1923/24.māc.gadā.
4. Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
5. Dekerss Ē. Notāra profesija, tās deontoloģija un tās struktūras. Starptautiskā latīņu notariāta savienība. Eiropas un Vidusjūras reģiona lietu komisija. Notariālā akadēmija. 2000.
6. Drande J. Mantojumu lietu kārtošana, Rīga: Zemnieka domas, 1937.
7. Finanšu ministrijas bezmantinieku mantas atsavināšanas likumprojekta pakete. Finanšu ministrija. 2011. Pieejams:
titania.saeima.lv/LIVS/...nsf/0/.../Bezmantinieku%20prezentacija.pptx
8. Gencs Z. Mantojumu kārtošana. Rīga: Mans īpašums, 1996.
9. Gencs Z. Mantošana. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002.
10. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. 2.papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
11. Kalna S. Ģimenes un mantojuma tiesības. Tālmācības studiju kurss . Rīga: SIA „Biznesa vadības koledža”, 2009.
12. Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1977.
13. Kalniņš V. Romiešu tiesības. Kserokopija-rokraksta vietā. Rīga: b.i., 1940.
14. Kraulkis V., Uķis G., Krauklis J. Likumdošanas terminu vārdnīca. Rīga: Senders R., 1999.
15. KrauzeR., Gencs Z. Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības. Rīga: Mans īpašums,1997, 392.lpp.
16. Krauze R. Mantojuma tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: KIF ”Biznesa komplekss”, 1997.
17. Autoru kolektīvs. Latviešu valodas vārdnīca. 3000 pamatvārdu un to skaidrojums. Rīga: Izdevniecība „Avots”, 2006.
18. Likumprojekta „Grozījumi Civillikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(annotācija), Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011.

- Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/DE95D75082A1C554C2257960004BAE7A>
19. Likumprojekta "Grozījumi Notariāta likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(anoatācija). Finanšu ministrija. 2011.
Pieejams:www.mk.gov.lv/doc/2005/TManot_260312_notariats.345.docx
  20. Likumprojekta "Grozījumi Publiskas personas mantas atsavināšanas likumā" anoatācija. Finanšu ministrija. 2011. Pieejams:
<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/EA5B5DFE32F86252C2257960004C6845>
  21. Likumprojekta „Grozījumi Tiesu izpildītāju likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums(anoatācija). Nr.90/TA-1567. Finanšu ministrija. 2011.
Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/B0CE1D8DDE92C0AEC2257960004BDF42>
  22. Lejniece I. Top izmaiņas bezmantinieku mantas atsavināšanā. Latvijas Vēstneša portāls. 2012. 6.februāris.
Pieejams:<http://www.lvportals.lv/?menu=doc&id=243680>
  23. B.a. Mantojumi Eiropā Pieejams: <http://www.successions-europe.eu/lv/home>
  24. Matule S. Notariāts kā vienas pieturas aģentūra. Intervija ar Latvijas Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētāju I.Pilsētņieci. Jurista Vārds, 2008.11.novembris., Nr. 43.
  25. B.a. Notāri aplūko darba rezultātus un lūkojas nākotnē. Jurista Vārds. 2012. 27.marts., nr. 13 Pieejams: <http://www.juristavards.lv/?menu=doc&id=245756>
  26. Osipova S. Latvijas notariāta funkcijas un tā sniegtās juridiskās palīdzības pieejamība, to izvērtējums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 167.lpp. Pieejams: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:T892W9w4xtkJ:www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi/Osipova_petijums_07022009
  27. Peičs E., Par valsts nozīmes reģistru izmantošanas iespējām tiesas spriedumu izpildei un kontrolei, panākot efektīvāku valsts finansējuma izlietojumu. Tieslietu ministrijas pētījums, 2007.
  28. B.a. Saeima konceptuāli atbalsta jauno kārtību bezmantinieku mantas pārņemšanai.LETA.2012.19.javāris.Pieejams:

- <http://www.diena.lv/business/ipasums/saeima-konceptuali-atbalsta-jauno-kartibu-bezmantnieku-mantas-panemsanai-13926556>
29. Šermukšnis I., Bulavs P., Solovjakovs J., Virko E. AT tiesu prakses vispārinājums strīdos par mantojuma tiesībām. Pieejams:
www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2007/apkopojujums.doc
  30. Švābe A., Būmanis A., Dišlers K. Latviešu konversācijas vārdnīca. Rīga: A.Gulbja apgādība, 1928.
  31. B.a. Tautsaimniecības komisija diskutē par izmaiņām bezmantnieka mantas atsavināšanas kārtībā. Saeimas preses dienests. 2012. 18.februāris. Pieejams:
<http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19262-tautsaimniecibas-komisija-diskute-par-izmainam-bezmantnieka-mantas-atsavinasanas-kartiba>
  32. Tihumorovs A. Informatīvais ziņojums par bezmantnieka mantu un rīcību ar to kreditoru prasījumu apmierināšanai. 2009, Pieejams:
www.mk.gov.lv/doc/2005/FMInfo_290909_bezmant.3509.docx
  33. Vietējo civillikumu kopojums (3. daļa): tulkojums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem, kas izdoti līdz 1927.g. 31.decembrim, un ar dažiem paskaidrojumiem. Rīga: Valters un Rapa, 1928.
  34. Zariņš. J. Mantojuma dalīšana tiesas ceļā, Rīga: b.i., 1935.
  35. 2011.gada statistikas pārskats par Zvērinātu tiesu izpildītāju darbu Latvijā. Latvijas Zvērinātu notāru padome. 2012. Pieejams: <http://www.lzti.lv/lv/statistika/>

Normatīvie akti.

1. Bāriņtiesu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006.
2. Civillikums. Trešais iespiedums. Rīga: b.i., 1938.
3. Civillikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.
4. Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1999.
5. Latvijas PSR Civilkodekss. Avots, 1963.
6. Likums „Par pašvaldībām”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. Pieejams:
<http://www.likumi.lv/>
7. Likums „Par Valsts ieņēmumu dienestu”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>

8. Likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju": LR likums, 1995. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>
9. Likums "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās": LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1995. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>
10. Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.
11. Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003.
12. Zvērinātu tiesu izpildītāju likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>
13. „Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgās mantas uzskaitē, novērtēšana, realizācija un nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā”. Ministru kabineta 2006.gada 25.aprīļa noteikumi Nr.315 Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>
14. „Ministru kabineta kārtības rullis” Ministru kabineta 2009. gada 7. aprīļa noteikumi Nr. 300. Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>
15. „Noteikumi par mantojuma reģistra un mantojuma lietu vešanu”. Ministru kabineta 2008.gada 23.augusta noteikumi Nr.618. Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <http://www.likumi.lv/>

Juridiskās prakses materiāli

1. LR AT plēnuma 1995.gada 27.marta lēmums Nr.1 “Par likumu piemērošanu mantojuma lietās”.
2. Rīgas pilsētas centra rajona tiesas 2004.gada 21.jūnija spriedums lietā Nr. C-27109004.